

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ДВНЗ «ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ТА АГРОБІЗНЕСУ

**ЗБІРНИК ТЕЗ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ТА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ»**

21 – 22 червня 2012 року

м. Херсон – 2012

УДК: 338.432

ББК: 65.32

Збірник тез та повідомлень Всеукраїнської науково – практичної конференції «Науково – практичне обґрунтування розвитку аграрного виробництва та бізнесу в Україні» – 21 – 22 червня – Херсон. – ВЦ "Колос". – ХДАУ. – 2012. – С. 64.

Організаційний комітет конференції:

- Базалій Валерій Васильович**, д.с.-г. н., професор, ректор ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»,
- Федорчук Михайло Іванович**, д.с.-г. н., професор, проректор з науково – виробничої роботи ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
- Коковіхін Сергій Васильович**, д.с.-г. н., професор, завідувач кафедри організації виробництва та агробізнесу, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
- Дєбров Валерій Васильович**, д.с.-г. н., професор, завідувач кафедри технології виробництва продукції тваринництва ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
- Соловійов Ігор Олександрович**, д.е.н., професор, завідувач кафедри менеджменту організацій ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
- Савченко Олександр Григорович**, к.ф.-м.н., доцент, декан економічного факультету ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
- Мухіна Ірина Анатоліївна**, к.е.н., доцент кафедри організації виробництва та агробізнесу, ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

ЗМІСТ

стор.

Аверчева Н.О. НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	7
Білошкуренко Л.Д. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РІПАКІВНИЦТВА В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	8
Бойко В.О. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	9
Бойко Л.О. ЦІНОВИЙ ДИСПАРИТЕТ ТА ЙОГО ЗАГРОЗА ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	10
Боліла С.Ю. ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЯК ШЛЯХ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	11
Василенко Н.Є. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ СОРТІВ РИЦИНИ.....	12
Галат Л.М. ПОТЕНЦІАЛ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДРІБНОТОВАРНОГО АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	13
Гарболінський І.О., Володько М. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ НА ХЕРСОНЩИНІ ЗА ОСТАННЄ ДЕСЯТИЛІТТЯ.....	14
Глушко Т.В. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ..	15
Гонтарук В.Т. ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ФОТОСИНТЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОСІВІВ СОНЯШНИКУ НА ДІЛЯНКАХ ГІБРИДИЗАЦІЇ	16
Грановська В.Г. ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	17
Дебров В.В., Любенко О.І. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЕДЕННЯ ГУСІВНИЦТВА В ПРИСАДИБНИХ ТА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ.....	18
Донець А.О. НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕСУРСООЩАДНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	19
Єропкін В.А. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ РИСІВНИЦТВА.....	20
Жуйков О.Г., Логвіновський А.Я. ЕКОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ СТРАХОВИХ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР РОДИНИ КАПУСТЯНІ /BRASSICACEA/ В УМОВАХ СУХОГО СТЕПУ УКРАЇНИ.....	21

Іванів М.О., Сидякіна О.В. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ.....	22
Ковтун В.А. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА.....	23
Коковіхін С.В. ОПТИМІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР НА ЗРОШУВАНИХ І НЕПОЛИВНИХ ЗЕМЛЯХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ.....	24
Лавренко С.О. ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ СОЧЕВИЦІ В УКРАЇНИ.....	25
Лавриненко Ю.О. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ ТА ЗЕРНА КУКУРУДЗИ В РІЗНИХ ҐРУНТОВО-КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ.....	26
Михаленко І.В., Филимоненко К. СТАН ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	27
Москаленко Ф.І. ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНИ І РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ.....	28
Мухіна І.А. ЕКОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	29
Олійник О.І. ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКО-БІОЛОГІЧНИХ ОЗНАК РІЗНИХ ЗА СКОРОСТИГЛІСТЮ СОРТІВ РИСУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	30
Панкратьєва Т.Л. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ГАЛУЗІ ВИНОГРАДАРСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	31
Панькова А.О. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	32
Петрова О.О. КРИТЕРІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	33
Петіна Л.В. НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ.....	34
Подаков Є.С. ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЗА СПЕЦРЕЖИМОМ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ.....	35
Пристемський О.С. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	36

Рубан В.Б. ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	37
Руснак А.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ОСНОВІ СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КЛАСТЕРІВ.....	38
Рябініна Н.П. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ РОЗСАДНИХ ТОМАТІВ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ.....	39
Сакун А.Ж. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА.....	41
Сакун К.В. РОЛЬ ПЛАНОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ.....	42
Самайчук С. І. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	43
Сілецька Н.В. СТРАТЕГІЯ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА РЕГІОНУ.....	44
Сілецька О.В. ЕКОНОМІЧНА ТА БІОЕНЕРГЕТИЧНА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ВИРОЩУВАННЯ СТАРОВІКОВОЇ ЛЮЦЕРНИ СУМІСНО З ІНШИМИ КОРМОВИМИ КУЛЬТУРАМИ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	45
Скрипник С.В. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	46
Смолієнко Н.Д. ОРГАНІЗАЦІЙНІ СТРУКТУРИ В НОВИХ МОДЕЛЯХ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	47
Собченко А.М. СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	49
Соловйов І.О. МАРКЕТИНГОВА КООПЕРАЦІЯ ЯК ІНТЕГРАЦІЙНА ОСНОВА ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ ТОВАРОВИРОБНИКІВ.....	50
Таймазова Е.А. ЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРНОГО АНАЛІЗУ У ВИКОРИСТАННІ ВОДНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ.....	51
Томашов С.В. ВИРОЩУВАННЯ ГІРЧИЦІ БІЛОЇ В «ЛЮТНЕВІ ВІКНА»...	52
Торська С.М., Буженко Ю. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА АНТИКРИЗОВІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	53

Ушкаренко В.О., Дрібнич К.О. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ.....	54
Ушкаренко В.О., Лавренко С.О., Лавренко Н.М. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ НУТУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ.....	55
Федорчук М.І. АГРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА ЛІКАРСЬКОЇ СИРОВИНИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ.....	56
Федорчук М.І., Макуха О.В. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ФЕНХЕЛЮ ЗВИЧАЙНОГО.....	57
Філіпов Є.Г. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ПЛОЩ ПОСІВУ ЕКОНОМІЧНО ЦІННОЇ ОЛІЙНОЇ КУЛЬТУРИ САФЛОРУ КРАСИЛЬНОГО.....	58
Філіпова І.М. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ РОЗТОРОПШІ ПЛЯМИСТОЇ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ.....	59
Хорунжий І.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ У РИБНИЦТВІ.....	60
Шепель І.В. НАПРЯМИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ РЕГІОНУ.....	61
Шепель Т.С. НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА.....	62

УДК 338.439:636.5 (477.72)

**НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ
ПТАХІВНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Розвиток яєчного птахівництва в Україні на сучасному етапі характеризується тим, що відбуваються і поглиблюються процеси спеціалізації і концентрації виробництва на великих промислових комплексах, які використовують сучасні інноваційні технології і впроваджують замкнений цикл виробництва продукції. Гіганти промислового птахівництва довели свою конкурентоспроможність на вітчизняному ринку і продовжують нарощувати обсяги виробництва.

Спеціалізовані птахівничі підприємства діють в умовах, коли соціальна місія галузі виконана – виробництво продукції достатнє для задоволення потреб населення на рівні раціональних норм споживання. Перед виробниками постає більш складне завдання – забезпечити якісну глибоку переробку яєць і довести свою конкурентоспроможність на світовому ринку. Така ситуація вимагає розробки ефективного механізму вирішення продовольчої проблеми на рівні окремих регіонів, використання конкурентних переваг у виробництві і збуті продукції. На Херсонщині конкурентні переваги галузі формуються на основі доступності кормових ресурсів, тривалого літнього періоду, що дозволяє економити енергетичні ресурси, високої кваліфікації кадрів для птахівництва.

В сучасних умовах недоліком системи збуту яєць є наявність великої кількості посередників, в результаті чого програють і виробник і кінцевий споживач. На нашу думку, бажано обґрунтувати доцільність усунення посередників і створення для спеціалізованих підприємств власної торгівельної мережі та інших альтернативних заходів. Крім того, в умовах перевищення пропозиції над попитом виникає необхідність організації в країні та регіоні підприємств з переробки яєць, створення відповідної виробничої та ринкової інфраструктури галузі.

Важливою складовою розвитку галузі є екологічна. І це не тільки утилізація відходів виробництва і переробки продукції, впровадження безвідходних технологій, а й контроль якості і відповідності стандартам на всіх етапах (ресурсозабезпечення – виробництво – реалізація - споживання продукції), запобігання поширеним хворобам птиці, виробництво екологічно чистої продукції.

Для птахівництва області інноваційні напрями підвищення ефективності виробництва сприятимуть зміцненню фінансово-економічного стану підприємств і розширенню можливостей впровадження нововведень у виробництво, при цьому зростає життєвий рівень населення через виплату заробітної плати, вирішуються соціально-економічні проблеми сільських територій, охорони довкілля.

УДК: 338.43:633.853.49: (477.72)

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РІПАКІВНИЦТВА
В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ****Білошкуренко Л.Д. – асистент
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"**

Ріпак є цінною олійною культурою, продукти переробки якої користуються попитом у багатьох галузях економіки. Формування і функціонування ринку ріпаку та продуктів його переробки має важливе значення для ефективного розвитку олієжирового підкомплексу України.

Залежність від імпорту нафти розглядається в багатьох країнах, як питання національної енергетичної безпеки, а рівень енергетичної безпеки України з її 75-80 % залежності від імпорту нафти значно перевищує відповідні рівні США та країн ЄС. У масштабах України при переробці 80 % врожаю ріпаку, зібраного з площі понад 2 млн. га за врожайності 28 ц/га, можна забезпечити виробництво на рівні 2,0 млн. тонн біодизельного пального.

На сьогодні у Херсонській області існує досить широкий спектр ініціатив з організації виробництва біодизелю. На даний час потужності підприємств з виготовленням біопалива складають 14,2 тис. т. Основним виробником біопалива в регіоні є завод з виробництва біодизельного палива в смт. Зеленівка, який належить ПП «Лібер». Продуктивність заводу становить 10 тис. т на рік. Виробляють біодизель для власних потреб ТОВ «Янтар-Біокомплекс» в с. Станіслав Білозерського району – 1 тис. т на рік, ТД «Адамс» в с. Петровське Білозерського району – 100 т на рік.

Стабілізація розвитку ріпаківництва і виробництва дизельного біопалива можливе лише за умов: забезпечення сільгоспвиробників високопродуктивними насіннєвими матеріалами, створення сировинної бази для виробництва біодизелю, державної підтримки виробництва ріпаку та його переробки на біопальне, розроблення законодавчо-нормативної бази з питань виробництва і використання дизельного біопалива, стимулювання інвестицій у виробництво біопалива. За ґрунтово-кліматичними умовами територія Херсонської області сприятлива для вирощування ріпаку. В окремі роки його врожайність була на 23,0-29,1 % вищою ніж в середньому по Україні, а врожай 2010 р. становив 117,1 тис. тонн насіння або 5,54 % загального валового збору України. Виробництво ріпаку на Херсонщині повторює загальнонаціональні тенденції екстенсивного розвитку галузі, але при цьому залишаючись прибутковою сільськогосподарською культурою аграрного сектору регіону.

УДК 325.445:631.115.1(477.72)

**ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Бойко В.О. – аспірант

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Одним з найважливіших пріоритетів ринкових перетворень на селі є розвиток фермерських господарств як поширеної та перспективної форми господарювання. Саме у фермерських господарствах забезпечується найвища з можливих мотивація до продуктивної праці.

Державна підтримка діяльності таких господарств здійснюється через Український державний фонд підтримки фермерських господарств. Кошти надаються їм держфондом на безповоротній основі й на конкурсних засадах на поворотній основі, а також спрямовуються на забезпечення гарантій, поруки при кредитуванні банками фермерських господарств. Але потреба в коштах значно перевищує виділену державою суму на ці цілі (табл. 1).

Таблиця 1

Державна підтримка фермерських господарств Херсонської області,
2009-2011 рр.

Показник	Рік		
	2009	2010	2011
Одержано коштів за рахунок бюджетних дотацій, тис. грн.	18979,4	4138,0	356,2
У т.ч. на розвиток: рослинництва	8306,4	2395,0	248,5
тваринництва	820,4	131,0	27,7
за іншими видами державної підтримки	9852,6	1612,0	80,0

**Джерело:* дані Головного управління агропромислового розвитку Херсонської облдержадміністрації

Аналіз статистичних даних показує, що протягом досліджуваного періоду розмір бюджетної підтримки мав тенденцію до зменшення, величина державних дотацій на 1га сільськогосподарських угідь у 2009 р. становила 74,76 грн., а у 2011 р. лише 1,45 грн. Для порівняння ставка субсидій, що надаються урядом Польщі фермерським господарствам країни, коливається в межах 125-200 євро і більше на 1 га землі.

Отже, за роки ринкових перетворень фермерські господарства стали невід'ємною частиною аграрного сектора економіки та народного господарства в цілому. Проте протягом останніх трьох років спостерігається різке скорочення виділених коштів з бюджету на підтримку розвитку фермерських господарств, що чинить негативний вплив на обсяги виробництва ними сільськогосподарської продукції.

УДК 338.43:330.341.1:338.5

ЦІНОВИЙ ДИСПАРИТЕТ ТА ЙОГО ЗАГРОЗА ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Проблема забезпечення паритету цін є актуальною для всіх країн з ринковою економікою, оскільки її існування пов'язане з виробництвом, вільним ринком і суспільним поділом праці.

Головні причини диспаритету цін – проникнення транспортних, переробних монополій в аграрно-промисловий сектор, встановлення ними завищених цін на свою продукцію та занижених на сільськогосподарську.

Динаміка індексів цін на сільськогосподарську продукцію і товари, що споживаються аграріями у процесі її виробництва та продажу, представлені у таблиці (за даними Держкомстату України).

Темпи зміни у цінах на аграрну продукцію і промислові товари, що
поставляються селу

Роки	% до попереднього періоду		Співвідношення цін на промислові товари і с.-г. продукцію
	по сільськогосподарській продукції	по промислових товарах	
2003-2005	111,5	114,9	1,03
2006-2008	116,9	121,5	1,04
2009-2011	116,7	115,5	0,99

Дані таблиці свідчать, що в перших двох досліджуваних нами періодах ціни на ресурси, які постачаються аграрним підприємствам, зростали вищими темпами, ніж на сільськогосподарську продукцію: у першому періоді - в 1,03 раза, у другому - 1,04, тобто з роками диспаритет цін не тільки не знижувався, а, навпаки, зростав. У третьому періоді індекси цін виробників промислової продукції були практично однаковими з індексами цін реалізації продукції сільського господарства.

Ураховуючи викладене, держава має здійснити низку заходів щодо зменшення, а в майбутньому - і до повного усунення диспаритету цін на сільськогосподарські та промислові товари. При цьому цінова політика в аграрному секторі повинна здійснюватись на основі вільного ціноутворення в поєднанні з державним регулюванням, посилення антимонопольного контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси, енергоносії й послуги, що споживаються сільським господарством, створенням цінового моніторингу, поєднання економічних інтересів виробників сільськогосподарської продукції та переробних підприємств.

УДК 338. 26

**ІННОВАЦІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЯК ШЛЯХ
РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

Боліла С.Ю. – к.с-г.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Центром економічної діяльності в умовах ринкових відносин в аграрній сфері є основна ланка економіки - підприємства незалежно від їх підпорядкування і форм власності, оскільки саме на цьому рівні створюється необхідна для суспільства продукція, виконуються необхідні послуги. Кожний суб'єкт конкуренції на аграрному ринку на сьогодні має визначений індивідуальний набір конкурентних переваг, до яких можна віднести: споживчу цінність товару, інноваційний потенціал, продуктивність бізнесу, виробничу і маркетингову кваліфікацію персоналу, якість менеджменту, рівень гнучкості і адаптації. Під впливом зростаючої внутрішньої і зовнішньої конкуренції інновації стають найважливішим елементом менеджменту для аграрного товаровиробника, забезпечуючи виживання і фінансову стабільність організації.

У свою чергу інноваційна спрямованість стратегії і тактики розвитку виробництва ставить нові вимоги до змісту, організації і методики менеджменту агробізнесу, що зумовлює необхідність формування й удосконалення специфічних форм інноваційної діяльності.

Слід враховувати, що час постійно знецінює існуючі продукти та технології, тому для уникнення відставання підприємству слід прогнозувати нововведення і займатися ними постійно. Продуктові, технологічні та організаційні нововведення взаємопов'язані і проводити їх треба комплексно з врахуванням принципів: безперервного прогнозування інноваційної ситуації, динамічного попередження технологічного відставання, системного впровадження новин у взаємопов'язаних сферах підприємницької діяльності, поєднання інвестицій з інноваціями, поєднання фінансового та інженерного аналізу результативності нововведень.

Таким чином, удосконалення інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки може бути досягнуте шляхом перебудови системи організації наукових досліджень відповідно до вимог ринкових відносин і потреб у сільськогосподарських продуктах, створення системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в сільському господарстві з використанням сучасних засобів інформатики, формування системи моніторингу нововведень на сільськогосподарських підприємствах, прогнозування інноваційного розвитку, впровадження принципів інноваційного менеджменту, які будуть сприяти підвищенню результативності роботи аграрного товаровиробника, збільшенню виходу продукції і отриманню додаткового прибутку.

УДК 633.853.55.630.5

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОЩУВАННЯ
СОРТІВ РИЦИНИ****Василенко Н.Є. – к.с-г.н.****Носівська селекційна дослідна станція**

Рицина була і залишається важливою технічною культурою. Технологія вирощування рицини, яка розроблена, потребує вдосконалення витрат. Агротехнічні прийоми, що рекомендуються для рицини не в повному обсязі відповідають біологічним особливостям нових сортів. Таке положення вимагає проведення додаткових досліджень.

В сучасних умовах економічна ефективність виробництва рослинницької продукції є визначальним критерієм у виборі основних напрямків ведення рослинництва. Суттєві зміни в собівартості відмічені за різних строків сівби та сортів рицини. Хоча ці заходи й не спричиняли великих додаткових фінансових вкладень, вони значно впливали на врожай, а, отже, і на собівартість. Так, при ранньому строкові сівби, найменша собівартість складала у сорта Хортицька 1 2290 грн./т. Запізнення сівбою приводило до збільшення собівартості на 11,5%. При пізньому строкові сівби собівартість була на рівні 2452 грн./т, що на 162 грн./т більше, ніж при ранньому строкові.

Залежно від того чи іншого сполучення агротехнічних заходів вирощування рицини, собівартість насіння коливалась в межах від 2280 до 2619 грн./ц. Найвища собівартість 2619 грн./т встановлена за пізнього строку сівби у сорта Хортицька 3.

Найбільший чистий прибуток – 3930 грн./га отримано при вирощуванні у сорта Громада за середнього строку сівби. Найменший чистий прибуток 2764 грн./га було отримано у сорта Хортицька 3 при пізньому строкові сівби. Найбільший рівень виробничої рентабельності – 97,4% було отримано у сорта Громада при середньому строкові сівби. Дані переконливо вказують про перевагу середнього строку сівби. Найбільший чистий прибуток складав у сорту Хортицька 1 - 3889 грн./га. Закономірність зниження економічних показників вирощування рицини від збільшення густоти стояння рослин насіння встановлена за середнього та пізнього строків сівби.

При підвищенні густоти стояння рослин до 40 тис./га, за оптимального строку сівби, собівартість 1 ц продукції зростала до 12,0-14,0 грн., а вартість валової продукції знижувалась до 1577-1663 грн./га. При подальшому підвищенні густоти стояння рослин до 50 тис./га показники економічної ефективності знижувались, за рахунок зростання загальних витрат та собівартості.

Отже, на основі економічного аналізу встановлено, що з досліджуваних сортів рицини кращими для умов Степу України виявились Хортицька 1 і Хортицька 3. Економічно доцільніша густота стояння для них при ранньому та середньому строках сівби знаходиться в межах 50 тис./га.

УДК 338.439.5.(477.72)

ПОТЕНЦІАЛ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ДРІБНОТОВАРНОГО АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Галат Л.М. – к. е. н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

В більшості країн з ринковою економікою малий аграрний бізнес посідає чинне місце. В умовах трансформаційної економіки України розвиток дрібнотоварного аграрного виробництва набув певних особливостей. До дрібнотоварного сектору АПВ можна віднести господарства населення, фермерські господарства, що ґрунтуються на праці фермера та членів його родини. У 2009 р. в Україні нараховувалося 4,6 млн ОСГ, а господарств населення, як мінімум, у два рази більше (офіційні дані відсутні). Водночас, станом на 1 січня 2001 р. у секторі агропромислового виробництва налічувалося 12,5 млн особистих підсобних господарств.

В аграрному секторі України, не дивлячись на створення великих агроформувань, дрібнотоварний сектор нарощує виробничі позиції. Якщо у 1990 р. частка сільськогосподарських угідь, які використовуються господарствами населення і приватними сімейними фермами, становила лише 6%, то нині вона зросла до 48,5% (з яких на господарства населення припадає 38,2%). Водночас частка малих господарств у загальному обсязі виробництва продукції досягла 60,1%.

У виробництві основних видів сільськогосподарської продукції вони займають переважно питому вагу. Так, у господарствах населення вироблялося у 2010 р. – 97,4% картоплі, 88,1% овочів, 44,9% м'яса у забійній масі, 39,9% яєць, 83,1% вовни, 80,3% молока, 97,7% меду.

Головними перевагами даного сектору аграрного виробництва є суттєва підтримка зайнятості сільського населення, забезпечення високої мотивації до результатів праці власника-господаря, розвиток трудомістких галузей агровиробництва.

В той же час, дрібнотоварний сектор агровиробництва в Україні продовжує залишатись низькопродуктивним, по окремих виробництвах – неконкурентоспроможним.

Невеликі за площею особисті селянські та фермерські господарства не в змозі ефективно використовувати науково обґрунтовані сівозміни, високопродуктивну сучасну техніку, інтенсивні технології, добрива та засоби захисту рослин, переваги зрошення.

Актуальною проблемою для дрібнотоварного агробізнесу залишається відсутність кооперації між собою та з іншими агропідприємствами і обслуговуючими структурами, фінансування, участь у державних програмах та державна підтримка цього типу агровиробників через значні інституційні витрати, відсутність чи обмеженість інформації, знань тощо.

УДК: 635.1/.8(477.72)

**ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ НА ХЕРСОНЩИНІ
ЗА ОСТАННЄ ДЕСЯТИЛІТТЯ****Гарболінський І.О. – ст. викладач,****Володько М. – студентка****ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"**

Херсонська область розташована в зоні ризикованого землеробства – Південному і Сухому Степу України, проте, дякуючи великим тепловим ресурсам (сума активних температур 3200-3400°C), родючим ґрунтам і наявності зрошення тут склались порівняно сприятливі умови для виробництва продукції рослинництва, зокрема овочів. Завдяки цьому Херсонщина займає перше місце серед областей України по валовому збору овочів – так її частка в загальнодержавному зборі овочів в 2005 році становила 7,2% (522,9 тис. т з 7295,0 тис. т), в 2009 – 10,9% (910,6 тис. т з 8341,0), а в 2010 – 10,3% (841,5 тис. т з 8122,2 тис. т).

За останнє десятиліття виробництво овочів в херсонській області стабільно зростало, що відбувалось як за рахунок збільшення посівних площ, так і за рахунок росту урожайності. Так в структурі посівних площ овочі в 2001 році займали 2,54%, в 2005 – 2,9%, в 2010 – 3,1%. В фізичному виразі посівна площа овочів в ці роки в усіх категоріях господарств становила відповідно 32,1; 37,2; 43,0 тис. га.

Вирощування овочів проводиться в господарствах різних категорій – "сільськогосподарські підприємства" і "господарства населення". До категорії "господарства населення" відносяться підсобні господарства населення і господарства громадян-орендаторів.

Основною тенденцією в виробництві овочів за останнє десятиліття є різке збільшення частки "господарств населення" в посівних площах овочів – 53,1% в 2001 році, 75,0% в 2005 р. і 75,6% в 2010 р. Проте частка "господарств населення" в валовому зборі овочів протягом цього періоду залишається стабільною – на рівні 67,0%, що пояснюється різницею в технологіях – сільськогосподарські підприємства все більше застосовують прогресивніші технології (краплене зрошення, агроволокно, інтегрований захист рослин, своєчасне підживлення необхідними добривами).

Завдяки цьому урожайність овочів в сільськогосподарських підприємствах за останні 10 років зросла в 2,6 раза – з 101,2 ц/га в 2001 р. до 268, 4 ц/га в 2010, в 2009 році вона становила 350,5 ц/га, а в господарствах населення лише в 1,1 раза – з 152,7 ц/га до 171,4 ц/га відповідно.

В перспективі виробництво овочів в Херсонській області зростатиме, оскільки на наші овочі збільшується попит як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, впроваджуються новітні технології, будуються сучасні овочесховища і оптові ринки.

УДК 631.67:633.15.003.13(477.7)

**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ГІБРИДІВ
КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Глушко Т.В. – аспірант

Інститут зрошеного землеробства НААНУ

Проблема підвищення ефективності розвитку зернового комплексу в ринкових умовах господарювання є надзвичайно актуальною і нерозривно пов'язана з пріоритетними завданнями сучасної економічної науки та державної аграрної політики. Україна відома в світі за обсягами виробництва зерна, що визначає економічний стан і є вагомим індикатором його рівня.

Необхідною умовою сталого розвитку зернового господарства є інтенсифікація виробництва, у якому важливе значення займає виробництво зерна кукурудзи, як однієї з найбільш високоврожайних культур. У зв'язку з цим значної актуальності набувають дослідження з визначення реакції нових гібридів кукурудзи різних груп стиглості на оптимізацію живлення рослин, формування врожайності та економічних показників.

Дослідження проводили у 2010-2011рр. в Інституті зрошеного землеробства НААНУ на темно-каштановому середньосуглинковому ґрунті в умовах зрошення та без зрошення з наступними гібридами кукурудзи: Тендра, Квітневий, Сиваш, Оржиця, Азов, Красилів, Соколов та Бистриця.

Результатами обліку врожайності встановлено, що продуктивність гібридів кукурудзи всіх груп стиглості змінювалася і залежала від зрошення та внесення доз мінеральних добрив. Так, без зрошення та без добрив урожайність зерна досліджуваних гібридів кукурудзи коливалася від 4,0 до 6,8 т/га, тоді як за рахунок зрошення вона зростала на 80-85%. По фоні застосування мінеральних добрив (рекомендованої та розрахункової доз) цей показник збільшувався від 85-87 до 153-158%.

Максимальною врожайність зерна кукурудзи сформована на зрошенні при застосуванні розрахункової дози мінерального добрива $N_{220}P_0K_0$, яка в середньому по всіх досліджуваних гібридах склала 11,96 т/га. При внесенні рекомендованої дози добрива $N_{150}P_{90}$, урожайність була дещо нижчою і склала 10,92 т/га, що на 9,5% менше. Зрошення без добрив по-різному збільшувало врожайність зерна кукурудзи – для гібридів ранньостиглої групи цей приріст був не досить значним – у межах 11,7-17,9%.

Визначення економічної ефективності показало, що витрати на зрошення потребують додаткового вкладення коштів, вони зростають на 72-75%, проте значні прирости врожайності зерна на удобрених фонах дозволяють отримати високий чистий прибуток залежно від гібриду у межах 1,5-10,4 тис. грн/га. Застосування азотних добрив суттєво сприяло підвищенню економічної ефективності при вирощуванні гібридів кукурудзи на зрошенні. При внесенні їх у дозі $N_{150}P_{90}$, сума умовно-чистого прибутку з одиниці площі зросла на 57,4% і склала 5461 грн/га, а розрахункової дози добрив – у 2,1 рази і 7172 грн/га, порівняно з варіантом без добрив.

УДК: 633.854.78:631.53.02(477.7)

**ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ ФОТОСИНТЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПОСІВІВ СОНЯШНИКУ НА ДІЛЯНКАХ ГІБРИДИЗАЦІЇ****Гонтарук В.Т. – здобувач****ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"**

Головними складовими елементами продуктивності рослин є інтенсивність процесу фотосинтезу, який спрямований на поглинання сонячної енергії та поживних речовин з ґрунту та трансформацію їх в органічну рослинну речовину. Першочерговими факторами, що визначають інтенсивність фотосинтетичної діяльності посівів є сонячна радіація та гідротермічний режим.

Польові й лабораторні дослідження проведені протягом 2006-2008 рр. на зрошуваних землях ДПДГ "Каховське" Каховського району Херсонської області. Дослідженнями встановлено, що найвищий фотосинтетичний потенціал посівів був у варіанті з материнською лінією Сх – 2111 А при другому строці сівби та густоті стояння рослин 60 тис./га і становив 915 тис. м²/га × діб. Мінімальні значення досліджуваного показника (459 тис. м²/га × діб) були при вирощуванні лінії Сх – 908 А за другого строку сівби та густоти стояння рослин 40 тис./га. В середньому по фактору перевагу мали лінії Сх – 1006 А та Сх – 2111 А, де фотосинтетичний потенціал збільшився до 1055-1085 тис. м²/га × діб. На першому строці сівби перевагу мала густота стояння рослин 50 тис./га – фотосинтетичний потенціал становив 989 тис. м²/га × діб; на другому строці – густота 60 тис./га – 1091 тис. м²/га × діб; на третьому строці – густота 40 тис./га – 987 тис. м²/га × діб. Коливання досліджуваного показника за фактором "густина стояння рослин" знаходились в межах від 5,7% (третій строк сівби) до 18,9% (перший строк сівби).

При вирощуванні материнських ліній соняшнику на зрошуваних ділянках гібридизації встановлено, що найвищий фотосинтетичний потенціал посівів був у варіанті з материнською лінією Сх – 2111 А при другому строці сівби та густоті стояння рослин 60 тис./га і становив 915 тис. м²/га × діб, а мінімальні його значення (459 тис. м²/га × діб) зафіксовані на ділянках з лінією Сх – 908 А, другому строці сівби та густоти стояння рослин 40 тис./га. Найефективнішим було застосування другого строку сівби, де досліджуваний показник збільшився до 1006 тис. м²/га × діб, а на першому й третьому спостерігалось його зниження на 8,9 і 6,7%. Чиста продуктивність фотосинтезу коливалась в дуже широких межах в діапазоні від 3,6 г/м²/добу (материнська лінія Сх – 908 А, строк сівби 20 квітня, густота стояння рослин 40 тис./га) до 7,5 г/м²/добу (лінія Сх – 2111 А, другий строк сівби, густота стояння рослин 60 тис./га). Строки сівби слабо впливають на величину чистої продуктивності фотосинтезу, проте перевагу має другий строк сівби.

УДК 338.43:631.1:65.011

**ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Грановська В.Г. – к.е.н.

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Конкурентоспроможність аграрного підприємства визначається як концентрований вираз сукупності його ресурсного потенціалу, наряду та диверсифікації виробництва, частоти та ефективності застосування новітніх технологій, організації, управління та обсягів реалізації продукції на ринку. Отже, виникає необхідність удосконалення економічного механізму забезпечення конкурентоспроможності агроформувань через обґрунтування основних методологічних засад управління інноваційною системою, як її доміанти, що забезпечуватиме збереження і нарощування інноваційного потенціалу підприємств; розвитку найбільш прибуткових виробничих напрямів; фінансову стабільність та виробництво і реалізацію наукоємної продукції. Виходячи з цього, особливої актуальності набуває визначення перспектив розвитку провідних галузей сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі.

Забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств через впровадження у виробництво інноваційного продукту в сучасних умовах вимагає від вітчизняних товаровиробників вирощування виробничого потенціалу з метою мінімізації витрат на одиницю продукції. Значною мірою це стосується продукції рослинництва як провідної галузі сільського господарства. Інноваційна діяльність, що здійснюється на основі прогресивних науково-технічних досягнень є головним інструментом подолання кризових явищ, стабілізації і зростання економіки та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. В аграрній сфері економіки розвиток інноваційної діяльності стримується через недостатнє стимулювання з боку держави впровадження інновацій у виробництво, обмеженість внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій та неможливість їх швидкої мобілізації.

Отже, впровадження інновацій у виробничу діяльність аграрних підприємств дозволить: сформувати інфраструктуру ринку інноваційної продукції сукупністю організацій, колективів, окремих спеціалістів, потенційно спроможних виконувати інноваційну діяльність; забезпечити платоспроможність сільськогосподарських товаровиробників, що підвищить попит та обсяги придбання інноваційного продукту; прискорити частоту та обсяги пропозиції інновацій та подолання існуючого дефіциту інвестиційного капіталу; стимулювання з боку держави аграрних підприємств до інноваційного оновлення шляхом дотацій та преференцій.

УДК: 637.63:631.81.095.337

**ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЕДЕННЯ ГУСІВНИЦТВА
В ПРИСАДИБНИХ ТА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ**

Дебров В.В., д. с.-г. н., професор,

Любенко О.І., к. с.-г. н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Птахівництву притаманна висока привабливість для інвестування фінансів у її розвиток. Промислові птахівничі підприємства є найбільш пристосованими до впровадження передових та ефективних технологій, що забезпечує швидку оборотність капіталу та ще й зі значними прибутками. Але при цьому спостерігається звуження асортименту продукції галузі за рахунок сповільнення розвитку гусівництва, качківництва та індиківництва, в яких оборотність фінансів більш повільна.

Відносно низький рівень життя населення України, а також недостатня зайнятість людей на селі спонукає селян займатися птахівництвом, причому у тих напрямках, які не настільки зайняті крупнотоварними підприємствами, а саме: розведенням курей комбінованої продуктивності, гусей, качок та індиків. При цьому дрібнотоварне виробництво забезпечує розмаїття асортименту і, частіше всього, більш високу якість продукції.

Розведення гусей може бути ефективним лише при комплексному використанні усіх видів продукції: яйця інкубаційні, м'ясо, жир, печінка, перо-пухова сировина. Особливого значення ці питання набувають при утриманні батьківських стад, коли період надходження основної продукції (яйця інкубаційні) обмежений коротким проміжком часу (3-4 міс.). Тому проведення практичних мір з підвищення перо-пухової продуктивності повинно застосовуватися на теоретичних передумовах, стосовно закономірностей розвитку гусей протягом всього періоду онтогенезу.

Кількість та якість пера та пуху гусей залежить від морфофункціонування будови шкіри, яка в свою чергу підлягає впливу не лише умовам годівлі та утримання, а й різних ендогенних факторів, при цьому стан шкіряного покриву міцно пов'язаний з функцією щитовидної залози, однією з умов нормального функціонування якої слід вважати регулярне надходження йоду.

Для ефективного ведення гусівництва нами були розроблені прийоми підвищення перо-пухової продуктивності гусей шляхом використання йодо- та селеновмісних препаратів. Крім того, значний науковий і практичний інтерес представляють йодо- та селеновмісних препаратів на відтворювальні та продуктивні якості гусей, рівень їх перо-пухової продуктивності за прижиттєвого підскубання.

Застосування в присадибних та фермерських господарствах йодо- та селеновмісних препаратів може значно підвищити додаткові грошові надходження та ефективність виробництва продукції гусівництва.

УДК 331:631:8.631:3

**НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ РЕСУРСОЩАДНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ
ВИРОЩУВАННЯ РІПАКУ ОЗИМОГО В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Донець А.О. – аспірант

Інститут зрошуваного землеробства НААН України

Ріпак відноситься до цінних кормових та олійних культур. За харчовими і кормовими якостями він переважає багато сільськогосподарських культур. Цінним кормом, що не поступається за вмістом білка бобовим культурам, є зелена маса ріпаку. Зелений корм відзначається соковитістю, доброю перетравністю, незначним вмістом клітковини. Також ріпак легко силосується й може бути використаний як консервант для інших кормів. З нього виробляють сінаж, кормові гранули, брикети. Сорти ріпака з низьким вмістом у насіння ерукової кислоти і глюкозинолатів дають чудову харчову олію, а також макуху і шрот для тваринництва. В останні роки ріпакову олію почали широко використовувати для виробництва біологічного палива для дизельних двигунів (біодизель).

При вирощуванні ріпаку, як і інших сільськогосподарських культур, задіяна велика площа полів з різними агрохімічними та фізико-механічними властивостями, велика кількість транспортних засобів, людей з різними функціональними обов'язками. Тому за умов сучасного землеробства й рослинництва необхідно впроваджувати нові методи управління земельними ресурсами, агровиробництвом та інтенсивністю продукційних процесів рослин з врахуванням впливу погодних, фіто санітарних та господарсько-економічних умов.

Велике наукове й практичне значення має впровадження в технології вирощування ріпаку на неполивних землях півдня України елементів ресурсозбереження: мінімізація обробітку ґрунту та використання диференційованої системи його обробітку, яка враховує біологічні особливості різних культур в сівозміні, ступінь та характер забур'яненості; уточнення густоти стояння рослин для різних сортів і гібридів культури з метою отримання високих і якісних врожаїв насіння; внесення добрив лише розрахунковими (балансовими) методами з врахуванням фактичних запасів макро- й мікроелементів в ґрунті, а також їх виносом програмованим рівнем врожаю насіння ріпаку; застосування інтернованої системи захисту рослин від шкідників, збудників хвороб і бур'янів.

Таким чином, важливим напрямом підвищення продуктивності ріпаку озимого та отримання максимальної економічної ефективності є впровадження ресурсощадних елементів технології вирощування до яких відносяться вдосконалення системи обробітку ґрунту, оптимізація норм внесення мінеральних добрив та їх внесення за розрахунковими методами, застосування інтегрованої системи захисту рослин, підбір сортового (гібридного) складу тощо.

УДК:633.18: 658.821

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРОДУКЦІЇ РИСІВНИЦТВА**Єропкін В.А. – аспірант****ННЦ «Інститут аграрної економіки НААНУ»**

Попит на рис щорічно зростає, і по прогнозу ФАО до 2020 р. буде складати 781 млн. тонн, перевищуючи на 2-3% попит на пшеницю. Очікуване можливе виробництво рису – 750 млн. тонн до 2020 р. – повністю його задовольнити не зможе.

У найближчому майбутньому зберігатиметься дефіцит рису. Збільшення попиту на рис на світовому ринку і одночасне зменшення його пропозиції зумовлять зростання цін на цей продукт, і кожна країна має вирішувати проблему задоволення потреб населення в рисі за рахунок власних ресурсів. В період 1986-1990 рр. в Україні максимальних обсягів виробництва рису досягали за оптимального насичення рисом рисових сівозмін. При досягненні рівня виробництва 1986-1990 рр. Україна забезпечить власний попит на 80-90%.

На даний час Україна не може задовольнити існуючу потребу в продукції рисівництва за рахунок власного виробництва, тому в країну імпортується значна частка рису з-за кордону.

Виробництво рису може бути збільшене за рахунок розширення площі посівів культури за рахунок збільшення врожайності на одиницю площі, або поєднання того й іншого. Додатковий урожай рису необхідно отримувати перш за все за рахунок збільшення прибутковості шляхом ефективного використання вже наявних площ, підвищення врожайності, впровадження продуктивних сортів або гібридів, скорочення втрат зерна, які відбуваються під час збору врожаю, зберігання, доробки.

Ліберальна політика держави щодо імпорту дешевої рисової крупи створює такі умови, щоб неякісна продукція, яку не приймають на свій ринок цивілізовані країни, різними каналами наповнила наш внутрішній ринок за заниженими цінами.

Із-за меж України в значних кількостях поступає найдешевша крупа третього ґатунку, яку виготовляють із зерна державних запасів країн-експортерів після тривалого зберігання або з його суміші зі свіжовиробленим зерном.

Рисову крупу вітчизняного виробництва виготовляють винятково зі свіжовирощеного зерна, оскільки державних запасів рису в Україні немає. Вона містить потрібний спектр цінних показників якості, за якими не поступається імпортній, а за окремими, в тому числі й кулінарними показниками, значно її перевищує.

Покупець, який бажає придбати якісну в екологічному плані рисову крупу, повинен надавати перевагу вітчизняному товару, оскільки в Україні екологічний та санітарно-епідеміологічний контроль за технологією вирощування рису здійснюється на державному рівні.

УДК: 633.85 : 631.5 : 631.95

**ЕКОЛОГО-ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ СТРАХОВИХ
ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР РОДИНИ КАПУСТЯНІ /BRASSICACEA/ В УМОВАХ
СУХОГО СТЕПУ УКРАЇНИ**

Жуйков О.Г., к. с.-г. н., доцент,

Логвіновський А.Я., к. с.-г. н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Своєрідною «візитною картою» сучасного українського агровиробництва є інтенсивна експансія у вітчизняні агрофітоценози двох, безперечно економічно вигідних і високотехнологічних, технічних культур – озимого ріпаку та соняшнику. Реалії сьогодення змушують виробників «не помічати» на фоні прибутковості отримання товарної продукції зазначених флагманів агробізнесу певних, і треба сказати, досить серйозних побічних негативних ефектів зловживання розширенням площ під ними. В першу чергу, це радикальне погіршення фізико-механічних властивостей ґрунту та його фітосанітарного стану, розбалансування науковообґрунтованої системи сівозмін, очевидні проблеми у майбутньому (дефіцитний баланс органічної речовини та мінеральних елементів з причини прогресуючого зниження рівня родючості).

На тлі вищенаведеного, все більшої актуальності набуває на сьогодні питання перегляду векторів інтересу виробників у питанні виробництва олійних культур. Безперечно, озимий ріпак і соняшник були і залишаються ведучими олійними культурами зони Степу, проте агрокліматичні умови цього сільськогосподарського року виявили низку серйозних проблем, які є стримуючими факторами подальшого бездумного (і часто екстенсивного) збільшення їх виробництва – вкрай несприятливі умови перезимівлі і затяжний бездощовий період навесні зумовили загибель близько 84% площ посіву озимого ріпаку і змістили строки сівби соняшнику на пізні, що призведе до дефіциту олійної сировини і неритмічної роботи вітчизняних і закордонних зернотрейдерів.

З огляду на вищенаведене, в державі склалися сприятливі передумови для більш активного введення до існуючої структури посівних площ альтернативних культур родини *Капустяні* – насамперед, гірчиці сарептської та білої, які за рахунок високої екологічної пластичності, раціонального використання осінньо-зимових запасів ґрунтової вологи, комплексної толерантності до абіотичних та біотичних факторів оточуючого середовища і за умови розробки науковообґрунтованих зональних технологій вирощування спроможні формувати стабільні врожаї насіння (на рівні 12-14 ц/га) відмінної якості і виступати як самостійними культурами групи олійних, так і страховими для озимого ріпаку та соняшнику в разі несприятливого сезону.

УДК 633.15:631.67:338.43 (477.7)

**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ ГІБРИДІВ
КУКУРУДЗИ РІЗНИХ ГРУП СТИГЛОСТІ В УМОВАХ
ЗРОШЕННЯ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ***Іванів М.О. – к. с.-г. н.,**Сидякіна О.В. – к.с.-г. н., доцент****ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"***

В умовах сільськогосподарського виробництва серед чинників, що спрямовані на підвищення врожайності зернових культур і стабільності виробництва зерна й поліпшення його якості, важливе значення мають ті з них, які спрямовані на мінімізацію витрат, а також характеризуються високою й швидкою віддачею фінансових ресурсів.

На економічний ефект використання сучасних гібридів кукурудзи значною мірою впливають гібридний склад, дотримання оптимальної густоти стояння рослин, застосування добрив та зрошення. При розробці сортових технологій ці аспекти потребують детального дослідження.

З метою встановлення економічної ефективності вирощування різних за скоростиглістю гібридів кукурудзи на зерно нами в умовах зрошення Дослідного господарства "Асканійське" впродовж 2006 - 2008 рр. були проведені дослідження з ранньостиглими (Тендра, Кремінь 200СВ), середньоранніми (Борисфен 250МВ, Подільський 274СВ), середньостиглими (ВЦ 380МВ, Азов), середньопізніми (Борисфен 433МВ, Соколов 407МВ) та пізньостиглими (Перекоп СВ, Борисфен 600СВ) гібридами.

Результати проведених розрахунків у середньому за три роки досліджень показали, що найвищу вартість валової продукції за рахунок високого рівня сформованої урожайності зерна забезпечили пізньостиглі гібриди Перекоп СВ і Борисфен 600СВ – 10890 і 11124 грн./га відповідно. Проте слід відзначити, що й виробничі витрати на їх вирощування також виявилися максимальними у досліді і становили 10318 і 10377 грн./га відповідно. Собівартість 1 ц зерна перевищила даний показник по іншим гібридам кукурудзи в 1,1-1,6 рази. Чистий прибуток і рівень рентабельності виявилися мінімальними у досліді.

Найкращі показники економічної ефективності – мінімальну собівартість (51,6 грн./ц), максимальний чистий прибуток (3972 грн./га) та рівень рентабельності (74,3%) забезпечило вирощування середньораннього гібриду Борисфен 250 МВ. Також високим рівнем рентабельності (55,5%) та чистим прибутком (3518 грн./га), порівняно з іншими гібридами, характеризувався варіант досліді з середньораннім гібридом Подільський 274СВ.

Таким чином, за вирощування кукурудзи на зерно в умовах зрошення південного Степу України найкращий економічний ефект забезпечують гібриди середньоранньої групи стиглості.

УДК: 332.021:338.43:636.2

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В ГАЛУЗІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА

Ковтун В.А. –к.с.-г.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Важливим стратегічним завданням в агропромисловому комплексі є розвиток тваринництва, яке протягом останнього десятиріччя зазнало значних втрат. Галузь молочного скотарства повинна забезпечувати виробництво молочних продуктів в обсягах, що відповідають нормам державної продовольчої безпеки. Необхідне коригування державної політики в галузі молочного скотарства та в напрямі створення максимально сприятливих умов розвитку галузі шляхом внесення необхідних змін до засобів державного регулювання, а саме :

1. Надання пріоритетного значення відновленню, організації і розвитку великотоварних підприємств із виробництва молока.

2. Розширення інтегрованих с-г формувань (агрофірм, холдингів, корпорацій та ін.) на основі створення єдиного ланцюга: сільгоспвиробник – переробник – підприємство торгівлі.

3. Сприяння створенню господарств із утримання ферм на 25 корів.

4. Стимулювання збільшення поголів'я корів та підвищення якості молока, що виробляється в особистих селянських господарствах населення та фермерських господарствах шляхом впровадження пілотних проектів організації виробництва молока на фермах із поголів'ям 15 голів з механізацією технологічних процесів і продуктивністю 5000 кг молока на корову в рік.

5. Надання фінансової підтримки особистим селянським господарствам за утримання трьох і більше корів молочного напрямку.

Формування поголів'я фермерського господарства відбудеться шляхом закупівлі 25 нетелів високопродуктивних молочних порід живою масою 400 кг. Умовою створення фермерського господарства є наявність земельної ділянки, наявність виробничих і побутових приміщень, інфраструктури, наявність необхідного набору техніки для розвитку молочного скотарства.

Для цього надається допомога за рахунок Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (ст. 9 Закону України „Про фермерське господарство”) на безповоротній основі (ст. 11 Закону України „Про фермерське господарство”). У державному бюджеті передбачено відшкодування на безповоротних умовах витрат пов'язаних зі сплатою відсотків за користування кредитами у розмірі облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків.. Протягом одного бюджетного року фермерське господарство може користуватися лише двома видами підтримки на безповоротній основі (п. 5 ПКМУ від 25.07.2004 „Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам”).

Крім того, для придбання техніки, обладнання для розвитку молочного скотарства надаються кошти на конкурсних засадах на поворотній основі з Державного бюджету в сумі до 100 тис гривень, терміном до п'яти років.

УДК:633.18:631.6:631.4(477.72)

**ОПТИМІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР НА ЗРОШУВАНИХ І
НЕПОЛИВНИХ ЗЕМЛЯХ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ**

Коковіхін С.В. – доктор с.-г. н., с.н.с.

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

На дуже великих площах нашої планети, в тому числі і на значній території України, відмічається істотний дефіцит надходження опадів, який обумовлює різке зниження врожайності сільськогосподарських культур, що викликає зниження економічних показників рослинницької галузі, а іноді й збитковість.

При вирощуванні польових культур на зрошуваних і неполивних землях необхідно враховувати основні вимоги щодо оптимізації ростових процесів рослин: враховувати запаси ґрунтової вологи, вміст в ньому поживних речовин, фітосанітарний стан. Головною задачею підвищення продуктивності рослин слід вважати встановлення діапазонів вологості ґрунту та вмісту поживних речовин, при яких не спостерігається пригнічення рослин від їх дефіциту або надлишкового впливу. Крім того, слід враховувати економічну ефективність від кожного агрозаходу та параметри екологічної безпеки від їх застосування. В теперішній час у різних ґрунтово-кліматичних зонах функціонує велика кількість систем землеробства. Сучасне й майбутнє виробництво сільськогосподарської продукції повинне бути екологічно чистим, біологічним, природним і меншою мірою – штучним і промисловим. У сучасних природно-економічних умовах необхідно розробляти і впроваджувати системи землеробства на рівні конкретного господарства, з урахуванням кліматичних, ґрунтових, технічних, господарських й інших умов. В межах сучасних моделей науково обґрунтованого землеробства можливо одержати відповідну кількість сільськогосподарської продукції, Крім того, важливо реалізувати інше стратегічне завдання – отримання високої врожайності та якісних показників, максимальне використання сонячної енергії й інших природних ресурсів, збереження та покращення родючості ґрунтів тощо.

Таким чином, актуальним та дієвим напрямом на найближчу перспективу буде формування систем землеробства на зрошуваних і неполивних землях на основі всебічного врахування особливостей ґрунтово-кліматичних умов і технічного рівня агровиробничих систем, а також екологічних вимог й економічної доцільності. Для кожного господарства існує необхідність оптимізації технологічного процесу вирощування. Технології вирощування необхідно спрямувати на підвищення врожаю і якості продукції, довгострокову підтримку потенціалу родючості землі, зниження енерговитрат та отримання максимальної економічної ефективності з одиниці площі.

УДК: 633.35: (477)

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ СОЧЕВИЦІ В УКРАЇНИ

Лавренко С.О. – к.с.-г.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Сучасне агропромислове виробництво має орієнтуватися на впровадження інноваційних проектів і технологій, ефективне використання природних і матеріальних ресурсів, застосування маловитратних технологій, які базуються на природних процесах самовідновлення агроєкосистеми. Біологізація сільського господарства має перспективу з соціально-екологічної точки зору і економічно виправдана. У зв'язку з цим, важливе значення, має включення в структуру сівозмін зернобобових культур, які, завдяки симбіотичної фіксації азоту з повітря є важливим фактором біологізації землеробства, підвищення родючості ґрунту та т.п. Саме тому однією з перспективних культур є сочевиця, яка добре пристосована до умов степового клімату і відрізняється посухостійкістю і за цим показником поступається лише нуту і чині посівній. Вона не вимоглива до умов вирощування, як і інші зернобобові, покращує родючість ґрунту, залишаючи після себе в ньому значну кількість біологічного азоту. Сочевиця відзначається високим вмістом білка і незамінних амінокислот, що забезпечують високу дієтичну та поживну цінність продукту.

За обсягом виробництва сочевиця посідає четверте місце серед зернобобових культур. Виробництво її в світі за останні роки суттєво збільшилося від 2,77 млн. тонн в 1996-1997 рр. до 3,38 млн. тонн в 2000-2001 рр., а по прогнозам на 2012 рік складе біля 4,0 млн. тонн. Найбільше її вирощують в Канаді, Індії, Туреччині, Бангладеші, Австралії, Непалі, США, Китаї, Сирії, Ірані.

Світовий експорт сочевиці в середньому становить 1,0-1,3 млн. тонн і щорічно збільшується. Основними країнами-експортерами є Канада, Туреччина, США, Австралія, які займають біля 81% світового експорту.

Ринок сочевиці, подібно до ринків інших малопоширених культур, піддається значним коливанням. На нього впливають як економічні фактори, так і погодні умови в країнах-експортерах і споживачах. Найвища ціна була в 1997 році і становила 447 \$/т, а в 1998 вона впала до 324 \$/т. Збільшення ціни відбулося в 1999 і 2000 рр. і склала 380 \$/т. У 2001 році вона знизилася на 13% і становила 330 \$/т. У 2002-2004 роках вона була в межах 360-380 \$/т, а в 2011 році ціна складала в межах від 320 до 350 \$/т. Така динаміка цін характеризує культуру стабільною за ціною та попитом на відміну від інших культур.

Враховуючи кон'юнктуру світового ринку і біологічні властивості цієї культури, можна зробити висновок про перспективність вирощування сочевиці на півдні України та значний експортний потенціал країни щодо даної культури. Певна потреба в ній існує також і на внутрішньому ринку. Оскільки в даний час Україні, на жаль, стала її імпортером. І ціна на цей цінний дієтичний продукт в результаті сильно завищена, неадекватна можливостям споживачів.

УДК:633.18:631.6:631.4(477.72)

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ
ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ ТА ЗЕРНА КУКУРУДЗИ В РІЗНИХ
ҐРУНТОВО-КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ*****Лавриненко Ю.О. – д.с.-г.н., професор, чл.-кор. НААН
Інститут зрошуваного землеробства НААН України***

Забезпечення населення Землі продуктами харчування є однією з глобальних проблем ХХІ століття. Слід зазначити, на початку ХХ століття населення земної кулі нараховувало 1,6 млрд. людей, а вже на рубежі третього тисячоліття воно склало 6,2 млрд. (тобто збільшилося у 3,9 рази), і за прогнозами ООН до 2030 року сягне 10 млрд. чоловік. У світовому масштабі сільське господарство вимушене збільшувати виробництва зерна – основного харчового продукту людини, концентрованого корму і головного джерела рослинних білку, вуглеводів і жирів.

Починаючи з третього тисячоліття кукурудза вийшла на перше місце у світі за показниками врожайності та валових зборів зерна. Стрімкі темпи росту виробництва цієї культури обумовлені високими кормовими, харчовими та технічними якостями і надзвичайно високої позитивній реакції на генетичні зрушення та технологічні розробки. Важливим світовим чинником розширення обсягів виробництва є попит зерна кукурудзи для виготовлення біоетанолу.

Україна в другій половині двадцятого століття відносилась до країн з широким розповсюдженням кукурудзи. Проте, в останні 15-20 років відбулося суттєве зниження площ та валових зборів кукурудзи, що викликано низкою факторів (зміна господарсько-економічних умов, скорочення поголів'я тварин, зниження попиту на внутрішньому ринку, спрощення й недотримання технології вирощування, нестача коштів на агроресурси тощо). Інтенсивність продукційних процесів та рівень урожаю насіння, зерна або зеленої маси кукурудзи залежить від фізіологічних і біохімічних процесів їх живлення, водного режиму, вмісту й доступності поживних речовин у ґрунті, кількості внесених добрив, системи обробітку ґрунту, густоти стояння рослин, заходів інтегрованого захисту, морфологічних особливостей рослин, погодних умов та багатьох інших факторів.

Таким чином, реалізація генетичного потенціалу сучасних гібридів кукурудзи потребує розробки організаційно-технологічних заходів та вдосконалення технології вирощування залежно від біологічних особливостей рослин, макро- й мікр впливу природних умов, економічних, енергетичних та екологічних чинників. Вирощування високих, стабільних і якісних врожаїв насіння та зерна кукурудзи в умовах півдня України можливо лише на зрошуваних землях при оптимальному сполученні факторів продукційного процесу рослин.

УДК: 664.12:633.63

СТАН ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

**Михаленко І.В. – асистент,
Филимоненко К. – студентка**

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Цукробурякове виробництво в Україні – це пріоритетна галузь не лише агропромислового комплексу, а й економіки країни в цілому. Ефективний розвиток цукробурякового підкомплексу забезпечує стабільність внутрішнього ринку цукру, являється вагомим джерелом надходжень до бюджету, забезпечує стабілізацію та розширений розвиток всього агропромислового комплексу України. Однак, на сьогоднішній день ефективність роботи цукробурякового підкомплексу України значно погіршилась.

Основними причинами цього стали: загальна економічна криза і послаблення ролі держави у розвитку бурякоцукрового виробництва; втрата економічної зацікавленості виробників у вирощуванні цукросировини та зовнішніх ринків збуту цукру; інвестиційна непривабливість галузі для вітчизняних і зарубіжних стратегічних інвесторів; відсутність чіткого законодавства та правових основ організації виробництва та регулювання ринку цукру.

Станом на 1.01.2011 року за даними Інституту цукрових буряків цукрові заводи України виробили 1,545 млн. т. цукру, або 77 % від загальної потреби України.

Відродження галузі українського буряківництва слід починати з запровадження сучасних високоінтенсивних ресурсозберігаючих технологій, потрібно здійснити середньо- та довгострокові вкладення в техніку. Зрозуміло, що держава не в змозі спрямовувати на це такі кошти, тому відновлення виробництва цукрового буряку в Україні залежить певним чином від приватних внутрішніх та іноземних інвестицій. Сьогодні в Україні потрібно формувати регульований ринок цукру, а основною фігурою на ньому має бути його виробник.

Потрібно сформувати відповідний ринковий економічний механізм, і насамперед механізм цінового управління з урахуванням особливостей виробництва сировини, збуту й споживання цукру. Вільний, стихійно створений, нерегульований ринок цукру несе велику загрозу аграрному секторові економіки України.

Отже, зміна стратегії і тактики формування ринкових відносин у цукробуряковому виробництві, використання відповідних економічних, організаційних і правових методів, дозволить змінити на краще соціально-економічну ситуацію у галузі, відновити гідне становище сільськогосподарських товаровиробників на вітчизняному ринку цукру, дати нові робочі місця, поліпшити соціальні умови життя працівників та їхніх родин.

УДК: 657.6 (477)

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АУДИТУ В УКРАЇНИ І РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Москаленко Ф.І. – ст. викладач

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Початок стагнації економіки України, призупинення діяльності й розвитку багатьох підприємств за умов економічної та фінансової кризи зумовлює необхідність пошуку нових підходів до прийняття зважених управлінських рішень, до радикальних змін в плануванні, обліку та контролю виробничо-господарської діяльності, трансформації системи управління у бізнес середовищі. Це стало поштовхом до виникнення системи професійного незалежного аудиту як обов'язкової частини цивілізованого функціонування ринкової економіки кожної країни.

Досягнуті результати та процеси розвитку системи національного аудиту залишаються неадекватно оцінюваними та усвідомлюваними суспільним і фаховим загалом, що применшує значущість та роль, яка об'єктивно належить аудиту і яку він покликаний відігравати в сучасному економічному, соціальному та політичному бутті суспільства. У сучасних умовах при прийнятті ефективних рішень необхідно вміти адекватно оцінювати й швидко реагувати на зміну зовнішніх і внутрішніх умов господарювання. Тому ступінь достовірності й повноти економічної інформації, що може всебічно описати й оцінити процеси, що відбуваються, як навколо підприємства, тобто на макрорівні, так і усередині має важливе значення. Перед вітчизняними підприємствами в умовах конкуренції і транснаціоналізації постає завдання структурної перебудови системи корпоративного управління з метою забезпечення конкурентоздатності, ефективного функціонування та розвитку бізнес структур. Результати дослідження доводять, що найкращим на сьогодні інструментом ринкових перебудов діяльності суб'єктів господарювання є впровадження системи внутрішнього аудиту та використання послуг аудиторських фірм.

Розвитку аудиту в Україні на даний час властиві риси переважно підтверджуючого, оскільки найбільша питома вага робіт зводиться саме до оцінки й підтвердженню ступеню обґрунтованості інформації в системі обліку й фінансової звітності підприємств-замовників.

Складні умови конкуренції в аудиторській професії й проникнення на ринок аудиторських послуг України представництв аудиторських фірм "великої четвірки" обумовили необхідність прийняття Аудиторською палатою України рішення про перехід на Міжнародні стандарти аудиту (МСА).

УДК: 330.15:339.9

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Мухіна І.А. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Поняття «глобалізація» виникло в сучасній економічній теорії з середини ХХ сторіччя, як відгук на розвиток системи комунікації, науково-технічного прогресу та капіталізації економіки. Основною характеристикою глобалізації є формування єдиного світового ринку без національних бар'єрів і створення юридичних умов діяльності всіх країн-учасниць.

Дослідники відзначають, що «... возможность немыслимой прежде скорости сообщения, техники привела к глобальному единению» (К.Лаперс). Отже, з точки зору економіки, глобалізація, найбільшою мірою пов'язана з розвитком техносфери, а такі її складові як розвиток людства, та стан природних ресурсів залишаються поза увагою науковців.

На нашу думку, фактори глобалізації можна розділити на внутрішні, які пов'язані з розвитком свідомості та мислення людини і зовнішні, якими є навколишнє природне середовище та створена людиною техносфера. Всі ці фактори мають взаємний вплив.

На перший погляд, розвиток техносфери буде пріоритетним, порівняно з навколишнім природним середовищем, але саме воно через рівень споживання природних ресурсів, впливає на мислення людей, примушуючи їх розробляти нові схеми відносин з природою.

Слід зазначити, що зовнішні чинники глобалізації досить добре вивчені, а внутрішні чинники потребують досліджень. Серед них ми можемо виділити наступні зміни, які відбулися у свідомості сучасної людини через глобалізацію економіки: 1) – завдяки системі комунікацій пропадає відчуття дальності простору, люди і об'єкти стають більш близькими і зрозумілими; 2) економічні складові життя людини стають важливішими, ніж національні цінності; 3) стираються поняття «вітчизна» і «чужина»; 4) значно розширився бізнесовий простір, який вийшов за межі окремої держави і стає транснаціональним; 5) відбувається «екологізація» мислення. Всі ці ознаки, характеризують таку зміну свідомості, яку можна наблизити до поняття В.Вернадського – «планетарне мислення».

Звичайно, глобалізація як процес, що охоплює дуже велику площину різних видів діяльності людства, далеко не завжди має позитивні наслідки. Найзначнішим негативним наслідком глобалізації є капіталізація та монополізація економіки, які спрощуючи економічні відносини лишують систему різноманіття. Тим самим порушується основний екологічний закон стійкості функціонування будь-яких складних систем: чим більше різноманіття видів має система, тим вона резистентніша.

УДК:631.6:631.4(477.72)

**ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСЬКО-БІОЛОГІЧНИХ ОЗНАК
РІЗНИХ ЗА СКОРОСТИГЛІСТЮ СОРТІВ РИСУ ПРИ ВИРОЩУВАННІ
В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ****Олійник О.І. – аспірант****Інститут зрошуваного землеробства НААН України**

Рис відноситься до найпоширеніших круп'яних культур сучасного землеробства й рослинництва. Рисова крупа складається в основному з вуглеводів, в ній мало білка, жиру і золи, має відмінні смакові якості, відрізняється високої перетравністю й засвоюваністю, а за поживністю переважає всі інші зернові культури. Цвітіння, запилення і запліднення відбувається рису є одним з вирішальних етапів формування продуктивності досліджуваної культури, тому що всі процеси, які відбуваються на цьому етапі, мають безпосереднє відношення до зерноутворення, і продуктивності рослин. Тому актуальними є дослідження з встановлення впливу природних і агрономічних чинників на комплекс господарсько-біологічних ознак різних за скоростиглістю сортів рису.

За результатами досліджень встановлено, що у дослідних сортів, які відносяться до різних груп стиглості, тривалість цвітіння різна. Так, у скоростиглих сортів цвітіння відбувається протягом 6-9 днів, у середньостиглих – 7-10 днів, а у пізньостиглих затягується до 9-12 діб. Дані свідчать, що у вивчених генотипів у різних екологічних умовах цвітіння рослин вкладається у період 6-12 днів, при цьому за впливу екологічних умов (умови роки / географічний пункт досліджень) тривалість періоду цвітіння може змінюватися на 2-3 дні. Розрахунки показали, що за період селекційної роботи з рисом на Україні загальне підвищення рівня урожайності склало 1,3 т/га. Наукові дослідження та практичний досвід показують, що оптимальною часткою ранньостиглих сортів у загальній площі посівів рису є 25-30%. Основними складовими подальшого зростання урожайності рису буде нарощування продуктивного та адаптивного потенціалів, покращення якості зерна.

Для наукового обґрунтування моделі сортів інтенсивного типу та її реалізації важливо мати чітку характеристику факторів, які забезпечують зростання урожайності у часі, тобто встановлення величини окремих кількісних ознак у сортів рису різних періодів сортозміни, які зумовлюють згаданий ефект.

Таким чином, при вирощуванні в різних екологічних пунктах Південного Степу України цвітіння рослин рису у скоростиглих сортів відбувається на протязі 6-9 днів, середньостиглих 7-10 днів і пізньостиглих 9-12 днів. Найбільш інтенсивне цвітіння у ранньостиглих сортів; у середньостиглих зразків період цвітіння більш розтягнутий у часі, а найменша інтенсивність і найбільш розтягнуте цвітіння у пізньостиглих генотипів.

УДК: 634.8

**ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В ГАЛУЗІ
ВИНОГРАДАРСТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Панкратьєва Т.Л. – аспірант

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Виноградарство є важливою галуззю агропромислового комплексу. Продукція виноградарства та виноробства має виняткове значення для підвищення якості життя населення як України, поповнення бюджету (податки на додану вартість, прибуток, акциз, мито, ліцензії). Також галузь забезпечує зайнятість населення як у самій, так і в суміжних галузях – підприємства з виробництва тари, допоміжних матеріалів, стовпчиків, кілків, добрив, обладнання тощо. Одна тонна винограду у свіжому та переробленому і доведеному до кінцевого споживача вигляді забезпечує працюю 22 робітники в самій та суміжних галузях. Це значить, що в галузі можуть бути працевлаштованими майже 1 млн працівників.

В умовах глобалізації ринку вина конкуренція загострюється, тому галузь потребує перебудови таким чином, щоб її продукція відповідала вимогам ринку.

Проблемним у виноградарстві та виноробній галузі є:

- невідповідність обсягів виробництва: столового винограду для забезпечення потреб населення, винограду технічних сортів для забезпечення потреб виноробства, яке орієнтовано на попит на внутрішньому та зовнішньому ринках;

- невідповідність сортового складу виноградних насаджень вимогам виноробства;

- низька ефективність виробництва винограду, яка зумовлена високою долею старих та зріджених виноградних насаджень, що підвищує собівартість і знижує конкурентоздатність столового винограду та вітчизняної виноробної продукції.

Шляхи вирішення проблем галузі:

- визначення пріоритетів розвитку виноградарства з урахуванням зональних особливостей;

- удосконалення механізму надання державної підтримки виноградарству та забезпечення розвитку виноробства;

- здійснення заходів щодо забезпечення розвитку інфраструктури ринку виноробної продукції, регулювання попиту і пропозицій, захисту ринку від імпортової винопродукції та сировини низької якості;

- інноваційно-інвестиційне зміцнення матеріально-технічної бази виноградно-виноробної галузі, впровадження екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій.

УДК: 338.43:330.322(477.72)
**ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ
СФЕРІ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.**

**Панькова А.О. – аспірант
Київський економічний інститут**

Активізація процесів залучення інвестицій в аграрну сферу має вагомий вплив на функціонування економіки області в цілому. Тому інвестиційна діяльність відіграє значну роль у розвитку сільського виробництва та забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. Стан аграрних підприємств залежить від обсягу залучених інвестицій у сільське господарство та інвестиційних процесів, які в ньому відбуваються.

Питанням дослідження інвестиційних процесів в аграрному секторі Херсонської області займалися О.М.Коваль, В.В.Лаврук, М.О.Орликовський, К.Б.Волщук, А.М.Михайлов, О.А.Сьомченков, О.С.Ривак, М.І.Кареба.

Аналіз розвитку інвестиційної діяльності Херсонської області показав, що на період з 2007р. по 2011 р. обсяг капітальних інвестицій зростає, і вже порівнюючи 2011 р. з 2010 р. цей показник збільшився на 49,3%. Загальний обсяг інвестицій в основний капітал на 01.01.2012 становить 3,26 млн. грн., на 26,7% більше порівнюючи з 2010р.(1,88 млн.грн.)

У 2011 році в економіку Херсонської області було залучено 3246 млн. грн. капітальних інвестицій, з яких 85,6% (2836,8 млн.грн) становлять інвестиції в основний капітал. За видами економічної діяльності інвестиції в основний капітал складають: сільське господарство – 23,1%, промисловість – 35%, торгівля – 8,6%, інше – 33,3%.

Головним джерелом інвестицій в основний капітал є власні кошти підприємств та організацій – 45,8%, кредити банків та інших позик – 25,6%, кошти державного бюджету - 7,0%.

Пріоритетною задачею аграрної сфери Херсонської області є створення ефективного виробництва, що дозволить сільськогосподарським підприємствам випускати якісну продукцію за межі області та країни, впровадження у виробництво перспективних сортів і гібридів сільськогосподарських культур, високопродуктивних порід худоби та птиці, формування ринків та каналів збуту продукції.

Для поліпшення інвестиційного забезпечення аграрного розвитку Херсонщини необхідно: удосконалення правової бази залучення інвестицій, розширити застосування фінансово-кредитних інвестицій, розвивати ринок страхових послуг, швидке залучення нових технологій.

УДК 338.434:330

КРИТЕРІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Петрова О.О. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

В сучасних умовах для аграрних підприємств залишається характерним низький рівень забезпеченості капіталом, дефіцит джерел його формування, розгортання конкурентної боротьби за обмежені ресурси фінансового ринку та необхідність їх здешевлення. Досвід зарубіжної системи господарювання засвідчив, що капітал, як важливий фактор виробництва, є багатограним і потребує комплексного підходу до його дослідження.

Однією із важливих умов формування капіталу є оптимізація його структури. Аналіз існуючих підходів до вибору критеріїв оптимізації структури капіталу підприємств засвідчив, що існує значна їх кількість і в багатьох випадках критерії мають протилежну спрямованість. Для тих аграрних та агропромислових підприємств, які мають високий рівень рентабельності активів, найбільш прийнятним для використання є критерій рентабельності власного капіталу. Даний критерій може використовуватися також при оцінці доцільності залучення позичкового капіталу для фінансування окремих інноваційних проектів, оскільки дає змогу визначити вплив впровадження даних проектів на ефективність діяльності всього підприємства.

Розрахунок коефіцієнта фінансового левериджу буде різнитися в залежності від особливостей вкладання капіталу:

1. Якщо підприємство не використовувало раніше позичкового капіталу для фінансування галузі, куди спрямовуються інвестиції, то при визначенні коефіцієнту фінансового левериджу необхідно позичковий капітал поділити на власний капітал.

2. У випадку, коли підприємство частково фінансує свою діяльність за рахунок кредиторської заборгованості, при визначенні коефіцієнта в чисельнику необхідно брати лише суму банківської позики, не враховуючи кредиторську заборгованість.

3. Якщо підприємство взяло кредит раніше і частку основного боргу повернуло в банк і вирішується питання про взяття нового кредиту, який також буде спрямований у відповідну галузь, то власний капітал зросте на суму повернутого кредиту, а позичковий капітал дорівнюватиме сумі попереднього кредиту, зменшеній на повернену частину боргу, і нового кредиту.

Врахування таких особливостей дозволить максимально ефективно використовувати коефіцієнт фінансового левериджу як критерій оптимальності співвідношення позикового та власного капіталу.

УДК: 338.43

**НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ**

Петіна Л.В. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Херсонська область належить до регіонів України, де сільське господарство має провідне становище у структурі регіонального господарського комплексу. Стратегічною метою виходу сільського господарства регіону з кризи є відновлення аграрного виробництва до рівня 1990 року, спроможного забезпечити потреби населення області у продуктах харчування, а переробні підприємства у сировині.

Поставлені цілі можливо здійснити, впроваджуючи інноваційні технології у виробництво та активізуючи інвестиційні процеси.

Сутність інноваційно-інвестиційного розвитку сільського господарства регіону полягає у сукупності злагоджених дій держави, органів самоврядування, наукових установ, виробничих і сервісних структур, що їх обслуговують, спрямованих на покращення інвестиційної привабливості шляхом впровадження інноваційних проєктів та залучення додаткових інвестиційних ресурсів у виробництво з метою покращення економічної ситуації регіону та добробуту населення.

Херсонська область є аграрним регіоном, який значно впливає на продовольчу безпеку України, держава має відігравати провідну роль в покращенні його інвестиційного клімату, активно співпрацюючи з аграрними підприємствами, залучаючи до виконання інвестиційних програм фермерські і особисті селянські господарства.

Збільшенню інвестиційного потенціалу окремих суб'єктів господарювання сприятиме також їх кооперування та входження у інтегровані структури без втрати статусу юридичної особи. Спільне використання окремих засобів виробництва, транспорту та потужностей для зберігання і переробки сільгоспсировини, а також робочої сили у міжсезонний період є могутнім резервом розвитку сільськогосподарського виробництва, засобом залучення інвесторів до участі у виконанні регіональних і державних економічних та соціальних проєктів.

Суб'єктам господарської діяльності потрібно розширити сектор пошуку потенційних інвесторів, залучаючи до співпраці кошти з інших галузей економіки країни.

Враховуючи слабкі фінансові можливості вітчизняних комерційних банків необхідно більш активно використовувати можливості лізингу та рухатись у напрямі кооперування та створення інтегрованих аграрно-переробних структур як дієвого засобу залучення додаткових інвестицій у розвиток сільського господарства.

УДК: 657:338.43

**ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПОДАТКУ НА
ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЗА СПЕЦРЕЖИМОМ ДЛЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ**

Подаков Є.С. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Підприємствами сільського і лісового господарства та рибальства, якими відповідно до законодавства обрано спеціальний режим оподаткування ПДВ, бухгалтерський облік розрахунків з ПДВ здійснюється відповідно до пунктів 13.1-13.4 ст. 13 Інструкції з бухгалтерського обліку податку на додану вартість, затвердженої наказом Мінфіну України від 1 липня 1997 року № 141. Для аналітичного обліку зобов'язань і податкового кредиту з ПДВ за операціями, що оподатковуються за спеціальним режимом оподаткування ПДВ, рекомендуємо використовувати аналітичний рахунок 6411 «Розрахунки за ПДВ за операціями із спеціальним режимом оподаткування» субрахунку 641 «Розрахунки за податками». За операціями, що оподатковуються за загальною системою, доцільно виділити аналітичний рахунок 6412 «Розрахунки за ПДВ за операціями загальної системи оподаткування».

Перевищення суми податкового зобов'язання з ПДВ над сумою податкового кредиту з ПДВ, що визначається сільськогосподарським підприємством за операціями із спеціальним режимом оподаткування, яке залишилось відповідно до законодавства у розпорядженні такого с.-г. підприємства, рекомендуємо відображати у звітному періоді за дебетом аналітичного рахунку 6411 «Розрахунки за ПДВ за операціями із спеціальним режимом оподаткування» і кредитом субрахунку 706 «Доходи від реалізації продукції за спеціальним режимом оподаткування».

Перевищення суми податкового кредиту з ПДВ над сумою податкового зобов'язання з ПДВ, що визначається с.-г. підприємством за операціями зі спеціальним режимом оподаткування, рекомендуємо відображати у звітному періоді за дебетом субрахунку 906 «Собівартість реалізації продукції за спеціальним режимом оподаткування» і кредитом аналітичного рахунку 6411 «Розрахунки за ПДВ за операціями із спеціальним режимом оподаткування».

Відповідно до пп. 209.15.1 п. 209.15 ст. 209 ПКУ у разі, якщо товари/послуги, основні фонди, виготовлені та/або придбані, використовуються с.-г. підприємством частково для виготовлення с.-г. товарів (послуг), а частково для інших товарів/послуг, то сума сплаченого (нарахованого) податкового кредиту розподіляється виходячи з частки використання таких товарів/послуг, основних фондів в операціях с.-г. виробництва та відповідно в інших операціях. Визначити цю частку та розподілити податковий кредит між двома видами діяльності можливо наприкінці звітного періоду. Для накопичення сум нерозподіленого податкового кредиту з ПДВ протягом звітного періоду рекомендуємо ввести окремий аналітичний рахунок 6413 «ПДВ, що підлягає розподілу». Після визначення частки та розподілу податкового кредиту з ПДВ між видами діяльності суми з кредиту аналітичного рахунку 6413 списуються на дебет відповідних аналітичних рахунків 6411 або 6412.

УДК: 631.11:338.43

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ*****Пристемський О.С. – к.е.н., доцент
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"***

В умовах ринкової економіки підприємства отримують цілу низку прав і можливостей щодо вибору видів діяльності, місця та способів їх здійснення, свободу розпорядження результатами господарювання тощо. Водночас, економічна незалежність підприємств покладає на них відповідальність за передбачення, оцінку можливих наслідків та проведення заходів з мінімізації негативного впливу різноманітних ризиків. Специфіка господарської діяльності в аграрному секторі, пов'язана з сезонністю та низькою технологічністю виробництва, використанням природних ресурсів, низькою еластичністю попиту на сільськогосподарську продукцію та її здатністю швидко псуватися, спричиняє додаткові загрози існуванню та успішному функціонуванню сільськогосподарського підприємства.

Економічна безпека сільськогосподарського підприємства — це такий стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективно їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам). Рівень безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Економічна безпека підприємства включає такі основні складові: виробнича, техніко-технологічна, просторова, кадрова, інформаційна, інтелектуальна, екологічна, фінансова, політико-правова та інвестиційна безпека. Підприємство взаємодіє з підприємствами своєї та суміжних галузей як з постачальниками ресурсів і покупцями своєї продукції (послуг). Організації та установи регіону, в якому розміщене підприємство, значною мірою забезпечують інфраструктурну підтримку його діяльності. Від стану економічного благополуччя та рівня виконання договірних зобов'язань цих двох груп економічних агентів вирішальною мірою залежить стан економічної безпеки суб'єкта господарювання.

Таким чином, уряд, місцеві органи влади та підприємства-суміжники мають бути зацікавлені в економічній безпеці конкретного суб'єкта господарювання. Такий стан передбачає захищеність підприємства від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, дестабілізуючих чинників. При цьому має забезпечуватися стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності економічного суб'єкта.

УДК 631.52:633.15:631.67(477.7)

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Рубан В.Б. - здобувач,

Інститут зрошувального землеробства НААН України

В останні десятиліття внаслідок істотного зростання чисельності населення нашої планети світове сільське господарство вимушене збільшувати виробництва зерна – основного харчового продукту людини, концентрованого корму і головного джерела рослинних білку, вуглеводів і жирів. В області підвищення продуктивності зернових культур можливі три основні напрями: генетико-селекційні розробки, розробка й удосконалення агротехнологій; оптимізація розміщення та спеціалізація виробництва. Кукурудза в теперішній час вийшла на перше місце у світі за показниками врожайності та валових зборів зерна. Стрімкі темпи росту виробництва обумовлені значними перевагами культури, особливо економічного характеру. На зрошуваних землях при поєднанні з високим рівнем теплового режиму вона має найвищу зернову продуктивність порівняно з усіма іншими культурами.

Значно скоротити витрати на виробництво кукурудзи можна шляхом цілеспрямованого створення й використання певних морфо-фізіологічних моделей гібридів кукурудзи різних груп стиглості із запрограмованим рівнем реакції на технологію вирощування та біокліматичний потенціал зони. Необхідно враховувати, що високопродуктивними є більш пізньостиглі гібриди, тому прості міжлінійні гібриди треба створювати в першу чергу для півдня країни, особливо для умов зрошення, де прояв гетерозису в абсолютних величинах має неперевершене значення.

Важливе наукове й практичне значення мають дослідження, які спрямовані на оптимізацію технології вирощування зернової кукурудзи, зокрема, на встановлення ефективності застосування зрошення (в тому числі, й сучасних способів поливу – краплинного, спринклерного, аерозольного), формування поживного режиму ґрунту (співвідношення застосування мінеральних добрив), визначення оптимальної густоти стояння рослин тощо.

Таким чином, отримання економічно обґрунтованих врожаїв сучасних гібридів кукурудзи потребує розробки окремих елементів технології вирощування залежно від біологічних особливостей рослин, вивчення макро- й мікрופливу природних умов, економічних, енергетичних та екологічних чинників. Вирощування високих, стабільних і якісних врожаїв кукурудзи в умовах півдня України можливо лише на зрошуваних землях всіх без винятку елементів технології вирощування. Перспективним є вирощування кукурудзи з використанням краплинного способу поливу.

УДК: 63:711.438:330.322

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ НА ОСНОВІ СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КЛАСТЕРІВ**

***Руснак А.В. – к.е.н., доцент, докторант
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"***

Для забезпечення підтримки підприємницьких ініціатив та розвитку інноваційного потенціалу сільських територій доцільним є створення регіональних сільськогосподарських кластерів.

Розвиток кластерів в сільських територіях України стримується низьким рівнем освіти та кваліфікації трудових ресурсів, застарілими технологіями, браком доступного капіталу та слабким розвитком суспільних інститутів. Однозначного варіанту кластерної структури не існує. Її зміст залежить безпосередньо від певного місця розташування, ресурсів та їх якісної й кількісної характеристики, інформаційної й транспортної інфраструктури сільських територій та інших чинників.

Розвиток сільських територій має свою специфіку та нерозривно пов'язаний із сільськогосподарським виробництвом. Кластеризацію можна розглядати як механізм розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва. Основним, при цьому, є створення необхідної бази на сільській території для організації агробізнессистеми саморозвитку з елементами зовнішніх можливостей, підвищення рівня життя в селах на основі розвитку конкурентоспроможних сільськогосподарських виробництв з використанням інноваційних технологій. Це можливо за умови: створення системи сільськогосподарського виробництва, в якому всі ланки руху продукції будуть перебувати всередині неї, тобто створення єдиних районних агровиробничих холдингів, в які увійдуть на добровільній основі товаровиробники, агросервісні формування, переробники, збутовики та інші структури; розвиток різних форм та видів сільськогосподарської кооперації; розробка та реалізація маловитратних швидкоокупних інноваційних проектів; створення інвестиційних фондів; підтримка агрокредитування; розвиток конструктивного діалогу влади з бізнесом та громадськими інститутами сільської спільноти; розвиток несільськогосподарських форм бізнесу (сфера послуг, рекреація, туризм тощо).

Агропромислові кластери свою діяльність можуть засновувати на трьох властивостях: географічна локалізація; взаємозв'язок між підприємствами галузі; технологічний взаємозв'язок різних галузей для виробництва готової продукції.

В цілому, кластерний підхід до організації та управління процесом розвитку соціально-економічних відносин на селі дає можливість підвищити рівень життя населення на сільських територіях.

УДК: 330.131.5: 635.64: 631.674.6: (477.7)

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ РОЗСАДНИХ ТОМАТІВ ЗА КРАПЛИННОГО ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Рябініна Н.П. - аспірант

Інститут зрошуваного землеробства НААНУ

Нарощування виробництва овочів належить до пріоритетних завдань аграрного виробництва в Україні як для задоволення внутрішніх потреб, так і для поставки їх на експорт. У вирішенні цього завдання провідна роль належить регіонам, природно-кліматичні та господарсько-економічні умови яких сприятливі для успішного розвитку овочівництва.

В Херсонській області, як в цілому на Україні, активно впроваджуються нові прогресивні технології поливу, домінуючим з яких є краплинне зрошення. З впровадженням його у виробництво значно розширилася площа зрошення овочевих та плодово-ягідних культур, яка досягла більше 10 тис. га, більшість з яких відведено під томати.

Дослідження з вивчення впливу агротехнічних заходів вирощування на продуктивність розсадних томатів проводилися протягом 2009-2011 рр. на зрошуваних землях фермерського господарства «Інтегровані агросистеми» Голопристанського району Херсонської області. У польових дослідах вивчалися такі фактори та їх варіанти: Спосіб (фактор А) та глибина (фактор В) основного обробітку ґрунту: полицевий обробіток на глибину 20-22 та 28-30 см; щілювання на глибину 35-37 та 45-47 см; чизелювання на глибину 20-22 та 28-30 см. Фактор С – фон живлення, розрахований балансовим методом на запланований врожай: без добрив; 80 т/га; 100 т/га; 120 т/га. Повторність досліду - чотириразова. Розташування варіантів здійснювалося методом розщеплених ділянок.

Ефективність суспільного виробництва – це якісна характеристика, яка відображає рівень розвитку продуктивних сил і ступінь забезпечення потреб суспільства. Її визначають і оцінюють шляхом зіставлення результатів виробництва та витрат.

Найкращі умови для росту і розвитку рослин томата були відзначені за полицевого обробітку, що додатково було підтверджено даними отримання найменшої собівартості плодів – 41,9 грн./ц, що менше на 11,4% порівняно з щілюванням та на 6,5% - з чизелюванням. Поглиблення орного шару ґрунту з 20-22 до 28-30 см за полицевого обробітку зменшувало собівартість вирощеної продукції на 8,5% і складало в середньому по досліді 40,2 грн./ц. Аналогічні зміни спостерігалися і за чизельного обробітку, де собівартість зменшилася з 47,1 до 42,5 грн./ц. Виконання щілювання на глибину 35-37 см забезпечувало отримання одного центнера продукції за 49,2 грн., що більше на 8,1% порівняно з більш глибоким щілюванням.

Найменш прибутковим способом основного обробітку ґрунту виявилось щілювання, за яким чистий прибуток, в середньому по досліді складав 16852 грн./га. Але заміна цього обробітку на інші суттєво збільшувало чистий прибуток. Виконання чизелювання, порівняно з попереднім обробітком збільшувало чистий прибуток на 2284 грн./га, або 13,6%. Полицевий

обробіток ґрунту виявився найбільш ефективним, з очки зору отримання чистого прибутку, де прибуток склав 21466 грн./га, що порівняно з щілюванням більше на 27,4%, а з чизелюванням – на 12,2%. Вирощування розсадних томатів на варіантах без добрив було збитковим. Це пояснюється великою кількістю витрачених коштів на створення системи краплинного зрошення, що за відсутності оптимального живлення рослин не формувало, згідно до закону оптимуму максимального врожаю. На цих варіантах досліді збиток складав від 532 до 5796 грн./га. Внесення добрив з розрахунку на отримання врожаю 80 т/га у декілька разів збільшило прибуткову частину фінансового балансу. За цих умов прибуток в середньому по досліді складав 16556 грн./га. Подальше збільшення норми добрив на запланований врожай 100 т/га збільшувало прибуток на 64,8% і склало у підсумку 27291 грн./га. Формування найвищих показників продуктивності рослин проходило за максимальної норми внесення добрив на запланований врожай 10 т/га, де прибуток збільшився порівняно з початковою нормою в 2,2 рази і склав в середньому по досліді незалежно від інших досліджуваних факторів 36132 грн./га.

Поглиблення оброблюваного шару ґрунту сприяло збільшенню врожайності і відповідно чистого прибутку або зменшення збитків. За полицевого обробітку на глибину 28-30 см чистий прибуток в середньому по досліді складав 23134 грн./га і був найбільшим серед усіх досліджуваних способів і глибин основного обробітку ґрунту. Зменшення орного шару ґрунту до 20-22 см призвело до зменшення чистого прибутку на 16,9%. Застосування у якості основного обробітку ґрунту чизелювання на глибину 20-22 см порівняно з антологічною глибиною за полицевого обробітку формувало нижчий на 13,1% , а з щілюванням на 35-37 см – вищим на 11,9% .чистий прибуток. Збільшення глибини до 28-30 см збільшило показник, який аналізуємо порівняно з попередній глибиною на 22,4%. Найгірші фінансові результати вирощування розсадного томата були при виконанні щілювання. За виконання зазначеного обробітку ґрунту на глибину 45-47 см чистий прибуток в середньому по досліді склав 18321 грн./га, що порівняно з глибиною 35-37 см більше на 19,1%.

Виходячи з аналізу економічної ефективності вирощування розсадних томатів за краплинного зрошення найбільші виробничі витрати (28919 грн./га), вартість вирощеної продукції (70330 грн./га), чистий прибуток (41411 грн./га), рівень рентабельності 143,2% за найнижчої собівартості 26,7 грн./ц було за проведення полицевого обробітку на глибину 28-30 см з внесенням добрив, розрахований балансовим методом на запланований врожай 120 т/га.

УДК 351: 338.432

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Сақун А.Ж. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Аграрний сектор по-різному реагував на соціально-економічні трансформації останнього десятиріччя, які, переважно, залишали негативний відбиток на його функціонуванні та економічних результатах. Сучасний економічний стан створив чимало труднощів у аграрному секторі: відсутність матеріально-технічної бази через слабку фінансову підтримку і недостатнє кредитне забезпечення; недосконалість системи оподаткування; низький рівень організації кооперування; відсутність сервісного і консультаційного обслуговування.

На сьогодні в аграрному секторі економіки все ще не створено не лише організаційного та економічного, а й ефективного правового механізму. Чинні юридичні нормативи, якими регулюють аграрні перетворення, не охоплюють увесь комплекс проблем, що з них випливають, і мають фрагментарний характер. Як наслідок, частина правових нормативів або не дотримується, або діє обмежено і викривлено. Такі дії призводять до того, що в більшості регіонів земля так і не отримала свого господаря, а нові аграрні формування працюють і далі зі збитками. Аграрна реформа не дала очікуваного результату, не зумовила суттєвого підвищення обсягів та ефективності аграрного виробництва, раціонального використання його земельно-ресурсного потенціалу і, як наслідок, забезпечення продовольчої безпеки країни. Проведені зміни не змогли стимулювати сталий розвиток сільськогосподарських підприємств. Очевидним фактом стали руйнація виробничого потенціалу галузі та зниження рівня життя сільського населення.

Причин, що обумовили такий стан справ, досить багато, але головна з них – це низька ефективність державного регулювання через відсутність стратегії розвитку галузі та послідовності в державній політиці підтримки розвитку аграрного сектора, безсистемність та не комплексність розв'язання завдань аграрної реформи, відсутність зваженої державної політики розвитку села та механізму її реалізації.

Таким чином, подолання кризових явищ і стабілізація аграрного виробництва в Україні в цілому і в регіонах зокрема можливі тільки за умови розробки та реалізації державою системи заходів щодо створення соціально-економічного та правового середовища, сприятливого для розвитку аграрного сектора економіки.

УДК: 338.43

РОЛЬ ПЛАНОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ РОБОТИ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ**Сакун К.В. – магістр****ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"**

В умовах економічних перетворень, переважна більшість і науковців-теоретиків, і господарників-практиків основну перевагу в забезпеченні регулювання та управління розвитком підприємств віддавали таким суто ринковим чинникам та категоріям, як конкуренція, ділова підприємницька активність, ініціатива, попит і пропозиція тощо. Планування та прогнозування результатів соціально-економічної та виробничої діяльності, за винятком бізнес-планування, було практично виключене з цього переліку. Значною мірою це пов'язане з досвідом неефективного планування в умовах адміністративно-командної економіки. В ринкових умовах на рівні аграрних підприємств та їх підрозділів роль планування зростає. Істотно змінюються зміст і форми планування. В сучасних умовах, відповідно з діючим законодавством України, значно розширені права господарств у галузі планування. Тепер воно повинне починатися знизу - з виробничих підрозділів, бо ефективним може бути тільки план, який складається тим, хто його буде виконувати. Але саме слово "планування" у деяких керівників та спеціалістів викликає негативні емоції. Між тим планування – це процес творчого осмислення майбутнього підприємства. Отже, ефективне планування передбачає постановку цілей (завдань) і розробку заходів, що забезпечують їх досягнення. А таке планування потрібне всім сільгосптоваровиробникам.

Проте слід відмітити, що в останні роки сільськогосподарські підприємства погіршили своє ставлення до планування, новостворені формування майже відмовились від планування, що не відповідає економічним основам сучасного ринку. Сьогодні в більшості сільськогосподарських підприємств внутрішнє планування зникає, а бухгалтерський облік орієнтується переважно на фінансові аспекти, занедбана аналітична робота, що призводить до зниження економічної обґрунтованості господарських рішень, недовикористання ринкових механізмів у забезпеченні підвищення ефективності виробництва.

Тому в умовах, коли підприємство самостійно вибирає стратегію своїх дій, об'єктивною необхідністю стає оновлення планово-економічної роботи. Керівництво підприємства, обираючи напрямок діяльності, приймаючи управлінське рішення, зобов'язане повністю передбачити, що його може чекати внаслідок таких дій.

Отже, в ринкових умовах господарювання планово-економічна робота повинна орієнтуватися, по-перше, на забезпечення аграрному підприємству чіткого бачення його діяльності в часі та просторі, по-друге, надання таких можливостей, щоб вільно орієнтуватися в ринковому середовищі і в третє, на покращення економіко-фінансового стану новостворених аграрних формувань.

УДК 631.11:631

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Самайчук С. І. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Підвищення рівня ефективності використання економічного потенціалу аграрних підприємств відіграє провідну роль в успішному вирішенні економічних і соціальних завдань, досягненні головної мети виробництва – підвищення прибутковості. На сьогодні більшість аграрних виробників характеризується низьким рівнем розвитку та неконкурентоспроможністю сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Це обумовлено низьким техніко-технологічним рівнем, недостатнім розміром інвестиційних вкладень, недосконалістю фінансово-кредитної системи. Основним чинником забезпечення конкурентоспроможності підприємств є інновації, які спрямовані на підвищення ефективності підприємства, що базуються на наукових підходах, принципах та методах управління використанням нововведень. Наявність стійких конкурентних переваг підприємства є результатом системного підходу до управління підприємством, елементами механізму якого є організаційно-структурне забезпечення, оптимізація виробничих процесів та управління збутом продукції.

Джерела успіху підприємства полягають в обґрунтуванні стратегій розвитку та прийнятті ефективних рішень у процесі оперативної діяльності. За існуючого диспаритету цін у національній економіці, дієвим інструментом забезпечення конкурентних переваг у аграрному підприємстві є формування системи власної переробки сільськогосподарської продукції та розвиток вертикальної інтеграції. Ці заходи дозволяють отримати додатковий прибуток та забезпечують рівномірну зайнятість трудових ресурсів сільської місцевості.

Сукупність конкурентних переваг аграрного підприємства має безпосередній вплив на конкурентні переваги продукції. Конкурентна перевага сільськогосподарської продукції може бути заснована на відмінностях і особливих властивостях продукції, а також на нижчій собівартості виробництва порівняно з конкурентами і забезпечується за рахунок:

- впровадження нових технологій виробництва сільськогосподарської сировини у рослинництві та тваринництві;
- покращення породного складу тварин та використання нових сортів рослин, більш продуктивних та стійких до хвороб та несприятливих природнокліматичних умов;
- застосування нових технічних засобів та технологій обробітку ґрунту;
- впровадження екологічних інновацій, які дають можливість підвищити врожайність (продуктивність), мінімізувати втрати та забезпечити безпеку навколишнього середовища.

УДК: 338.432:631

**СТРАТЕГІЯ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА РЕГІОНУ**
Сілецька Н.В. – к.е.н., доцент
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Головним напрямком підвищення ефективності виробництва в сільськогосподарській промисловості є впровадження й використання ринкового механізму господарювання, який передбачає формування дієвих важелів та стимулів, що впливають на її розвиток.

Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва як у Херсонській області, так і в Україні в цілому слід очікувати за умов врахування внутрішньогосподарських резервів на конкретних підприємствах. Суттєві відмінності між різними сільськогосподарськими підприємствами впливають на певний рівень узагальнення шляхів підвищення ефективності.

Основними шляхами використання внутрішньовиробничих резервів сільськогосподарських підприємств та підвищення ефективності їх виробництва є покращення використання виробничого потенціалу, а також кількісне та якісне оновлення основних фондів.

Виявлені в результаті економічного аналізу резерви дозволяють вказати наступні шляхи їх впровадження:

- забезпечення високого технічного рівня обладнання шляхом регулярного проведення їх як технічного обслуговування, так і своєчасного оновлення;
- впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції;
- забезпечення сільськогосподарських підприємств сировиною шляхом маркетингового дослідження ринку та вибору оптимальних каналів доставки і реалізації готової продукції;
- створення виробничих запасів в обсягах, що забезпечують безперервний процес виробництва з мінімальними витратами як на їх транспортування, так і на зберігання;
- впровадження прогресивних форм організації праці, що дозволить ефективно використовувати як засоби, так і предмети праці.

Використання резервів підвищення ефективності сільського господарства Херсонської області, обумовлених впливом соціально-економічних факторів, вимагає здійснення заходів, спрямованих на підвищення продуктивності праці. Основними шляхами підвищення продуктивності праці є підвищення кваліфікації персоналу, пропаганда передового досвіду з питань організації виробництва, сучасних досягнень науки та техніки. Розвиток сільського господарства в Херсонській області у перспективі повинен забезпечити вирішення проблеми продовольчої безпеки та досягнення максимально можливого продовольчого самозабезпечення сільськогосподарською продукцією.

УДК:633.31:631.5:631.8

**ЕКОНОМІЧНА ТА БІОЕНЕРГЕТИЧНА ОЦІНКА ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ЕЛЕМЕНТІВ ВИРОЩУВАННЯ СТАРОВІКОВОЇ ЛЮЦЕРНИ СУМІСНО З
ІНШИМИ КОРМОВИМИ КУЛЬТУРАМИ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ**

Сілецька О.В – асистент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Посіви старовікової люцерни під впливом ущільнення ґрунту зріджуються, заростають бур'янами, що знижує кормову цінність вирощеної зеленої маси і веде до погіршення якості продукції тваринництва, та викликає, навіть, захворювання тварин.

Дослідження вчених кафедри землеробства Херсонського державного аграрного університету та наші вказують на ефективність насіву старовікової люцерни озимими (жито, пшениця, ячмінь, ріпак), ранньовесняними (ячмінь, овес, ріпак, редька олійна) та пізньовесняними (кукурудза та суданська трава) кормовими культурами. Доцільність таких насівів вивчали на трьох фонах живлення: без добрив, $N_{45}P_{30}$, $N_{90}P_{60}$.

Результати трьохрічних, двохфакторних польових дослідів демонструють доцільність таких насівів. Насівні кормові культури пригнічують, а то, навіть знищують значну частину бур'янів, підвищують урожай та якість вирощеної зеленої маси. Мінеральні добрива підвищують ефективність насіву люцерни кормовими культурами. Кращими насівними культурами по величині чистого прибутку, собівартості, рентабельності в озимих насівах були жито та ріпак, в ранньовесняних – редька олійна та ріпак, а в пізньовесняних – суданська трава. Висока вартість мінеральних добрив суттєво знижує, нажаль, величину чистого прибутку, норму рентабельності та підвищує собівартість вирощеної зеленої маси. Окупність 1 кг добрив урожаєм зеленої маси при збільшенні норми від $N_{45}P_{30}$ до $N_{90}P_{60}$ знижується при озимих насівах на 16.5-21.0, при ранньовесняних – від 19.8 до 20.5, а при пізньовесняних – від 20.4 до 20.6%.

Насівні кормові культури разом із добривами та без них підвищують біоенергетичну ефективність використання старовікової люцерни при всіх строках її вирощування. Найбільший приріст енергії забезпечили культури: суданська трава (46.08 мДж/га), ріпак (32.40 мДж/га), редька олійна (30.11 мДж/га) та озиме жито (29.80 мДж/га). На насівах цих культур отримано в роки досліджень і найвищі показники енергетичного коефіцієнту.

На підставі отриманих розрахунків слід зробити висновок, що насіви старовікової люцерни кормовими культурами являються доцільними і їх слід впроваджувати у виробництво на зрошуваних землях півдня України.

УДК: 332.3:334.72:(477.72)

**НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Скрипник С.В. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Підвищення раціонального землекористування й охорони земель стало одним з ключових пріоритетів аграрної політики Української держави. У процесі дослідження було виявлено, що фермерські господарства використовують свої землі без належного дотримання правил ротації сільськогосподарських культур, науково-обґрунтованих сівозмін (зокрема, енергоємна культура соняшник замість 10-12 пільної сівозміни вирощується на тих же ділянках землі кожні 2-3 роки), що у майбутньому може привести до серйозних негативних наслідків, таких, як зниження родючості та деградація ґрунтів.

Аналізуючи сучасний стан землеустрою як однієї з базових складових у системі державного управління земельними ресурсами виникає необхідність перегляду концепції державного управління в сфері використання земельних ресурсів у напрямку розширення повноважень органів державної влади щодо питань оптимізації сільськогосподарського землекористування незалежно від форм власності. Ураховуючи прорахунки допущені в ході реструктуризації колективних сільськогосподарських підприємств, необхідно переглянути сучасні методики створення та реорганізації сільськогосподарських підприємств у напрямку відпрацювання комплексності проектних рішень з розширеним економічним обґрунтуванням, яке б базувалося на аналітичних та прогнозних напрацюваннях. Нами запропоновані напрями створення оптимальних землекористувань фермерських господарств, яка повинна базуватися на вирішенні проблеми шляхом поетапного проходження всіх складових проекту, як сукупності нормативно-правових, економічних, технологічних заходів щодо впорядкування та обґрунтування процесу раціонального використання й охорони земель.

Потужним фактором розвитку землекористування є інноваційно-інвестиційна діяльність, що передбачає державну підтримку стимулювання пріоритетних напрямків інноваційної діяльності для їх успішного впровадження. На наш погляд, основним концептуальним положенням стратегії розвитку фермерства в Херсонській області є необхідність формування фермерства товарного типу, що доповнюється кооперуванням по збуту і переробці сільськогосподарської продукції, постачанню фермерів засобами виробництва та наданню їм сервісних послуг. Тому необхідно розробити заходи щодо розвитку фермерства, обґрунтувати основні напрями стабілізації виробництва і підвищення ефективності функціонування фермерських господарств, удосконалення фінансово-кредитної та податкової політики щодо цієї форми господарювання.

УДК: 338.43.02:631.15

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СТРУКТУРИ В НОВИХ МОДЕЛЯХ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Смолієнко Н.Д. – к.с.-г.н, доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Підтримка сімейного й корпоративного фермерства - мета аграрної політики переважаючої більшості країн, особливо індустріальних, що базується на нових моделях сталого розвитку сільськогосподарської галузі. Інструментом аналізу і методикою розробки політики сталого розвитку виступає визнана економічною наукою та міжнародною практикою концепція багатофункціональності сільського господарства, визначальна його значущість у житті суспільства як галузі, яка нарівні з її первинною виробничою (комерційною) функцією виконує цілий комплекс соціально значущих для суспільства некомерційних функцій. До останніх належать забезпечення продовольчої безпеки країни, підтримка зайнятості населення, впорядкування сільських територій, збереження сільських поселень, агроланшафтів, агрозаповідників, захист суспільства від негативних явищ надурбанізації та ін.

Великий комерційний капітал, що проникає в сільське господарство, прагне до великого землекористування, концентрації та надспеціалізації виробництва, мінімізації найманих працівників й так далі.

Великі спеціалізовані господарства з одиничною виробничою функцією, що має на меті максимізацію прибутку, за своєю природою не можуть виконувати соціально значимі для суспільства функції. Це веде до порушення концепції багатофункціональності сільського господарства, розорення місцевих аграрних комплексів, що за певного критичного рівня створює загрозу продовольчій безпеці країни.

У зв'язку з цим держави за допомогою законодавства підсилюють контроль за структурою господарств з тим, щоб уникнути їх надмірного збільшення і просувати моделі, що базуються на сім'ї, сімейному фермерському господарстві та кооперації.

Американський уряд, наприклад, на початку 70-х років формально заборонив несільськогосподарським фірмам, що мають капітал більше 3 млн дол., або контролюючим підприємствам із доходом понад мільйон доларів брати безпосередню участь у сільськогосподарському виробництві. Вони можуть вкладати засоби в сільськогосподарську діяльність лише на основі партнерства з фермерськими господарствами. Водночас був проголошений курс на стимулювання розвитку сільської кооперації.

Особливості трансформації форм господарювання в Україні полягають в тому, що законодавча база надала власникам паїв (земельних ділянок) - колишнім членам КСП можливість самостійно вибирати варіанти їх використання шляхом або передачі в платне користування комерційним структурам, або створення на їх основі нових комерційних господарських формувань. У результаті у 2008 році господарську діяльність вели 15,2 тис. сільськогосподарських комерційних підприємств різних організаційно-правових форм: товариств з обмеженою відповідальністю, акціонерних товариств, приватних підприємств, виробничих кооперативів, державних підприємств, підприємств інших форм, створених на базі колишніх КСП і радгоспів.

Новим явищем в організації сільськогосподарського виробництва України стало те, що певною частиною сільськогосподарських підприємств

консолідовані орендні ділянки передаються в оренду або суборенду так званим агрохолдингам - великим промисловим, торговим і фінансовим компаніям, що працюють, в основному, на експорт. Землекористування таких компаній становить від 10-15 до 100 і більше тис. га. У вітчизняній практиці ніяких обмежень для входження в сільське господарство торгового, фінансового й іншого несільськогосподарського капіталу, як це має місце в інших країнах, немає.

Після реформи з'явилися додаткові можливості для розвитку фермерства. Однак вони не могли бути використаними, оскільки владні структури не робили ставку на фермерство. В Україні не було створено концепцію розвитку фермерського устрою господарювання як базового у процесі реформування, як це було зроблено, наприклад, у Польщі, немає в ньому напрямі цілеспрямованої державної політики і на даному етапі. Фермерські господарства не одержали однакових можливостей з корпоративними комерційними формами. Колективні підприємства на початковому етапі формувалися керівниками колишніх КСП з використанням землі та майна колишніх їхніх членів. Фермерські ж господарства могли одержати тільки далеко не найкращу земельну ділянку, обробіток якої ускладнювався відсутністю первинного капіталу, умов доступу до кредитів й інших джерел. Як наслідок, формування фермерства зупинилося на позначці 43 тисяч фермерських господарств, які обробляють 4,3 млн га земель.

Для тих організаційно-правових форм корпоративних підприємств, що склалися при підтримці влади, характерним є те, що в них відносини власності та трудові відносини розмежовані. Тобто, укладення договору оренди земельних ділянок і майнових паїв з їх власниками може супроводжуватися наймом останніх на роботу, а може й ні. Власники підприємства теж не зобов'язані в ньому працювати. Не є виключенням і більшість сільськогосподарських виробничих кооперативів, які зареєстровані невеликою чисельністю колишніх членів КСП. У гонитві за прибутками агрохолдинги й інші комерційні сільськогосподарські підприємства стають вузькоспеціалізованими на виробництві зерна, соняшнику, ріпаку, порушуючи сівозміни, знищуючи тваринництво та інші трудомісткі галузі. Це спричиняє масові витіснення працівників із підприємства в особисті селянські господарства. Низка економічних причин призводить до масової міграції сільського населення, особливо молоді, деградації та зменшення кількості сільських поселень, інших негативних явищ. Можна сказати, що мета приватизації землі й майна - сформувати ефективного господаря-власника засобів виробництва, продукції та доходу - в Україні поки що не досягнута.

Необхідність прискорення роботи щодо вдосконалення форм господарювання в Україні вимагають виклики, очікувані аграріями у зв'язку зі членством країни в СОТ. Посилення конкуренції на внутрішньому ринку, вимог до якості й безпеки продукції не витримають, передусім, невеликі фермерські та особисті селянські господарства, що працюють індивідуально. Це вимагає складних рішень і проведення практичної роботи у напрямі об'єднання дрібнотоварних виробників у некомерційні виробничі структури з метою зниження витрат, підвищення конкурентоспроможності продукції шляхом організації спільного виробництва. Однак такі структури вітчизняним чинним законодавством до цього часу не легалізовані, відсутня, на відміну від зарубіжної практики, державна політика їхньої підтримки. Розв'язання цих завдань - невідкладна справа законодавчих, виконавчих органів і науки.

УДК: 338.431.6:(477.72)

**СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН ТА
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Собченко А.М. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Проблема кредитування сільськогосподарських товаровиробників постала перед сільським господарством ще з тих часів, коли воно перетворилося у товарне виробництво. Це сталося в силу специфіки сільськогосподарського виробництва, яка певним чином впливає на кредитні відносини, і суть яких полягає у подовженому циклі виробництва у більшості випадків, що передбачає підвищену кредитоемність галузі; підвищеній потребі в кредитах у певні періоди року; залучені кредитних ресурсів на відносно тривалий період.

В сучасних умовах без вільного доступу учасників аграрного ринку до всього спектру фінансових послуг практично неможливо забезпечити конкурентоспроможність та самодостатність будь-якого сектору національної економіки. Особливо це стосується сільськогосподарського виробництва, як найбільш вразливої, але найбільш важливої її складової. Головною передумовою вирішення зазначеної проблеми (доступу до фінансових послуг за прийнятною ціною), як свідчить світовий досвід, є створення правових та інституційних засад формування ліквідної застави майном та іншими активами. Зокрема, вирішальну роль для розвитку сільського господарства повинно відігравати іпотечне фінансування.

Економічна діяльність окремих господарюючих суб'єктів і країни в цілому значною мірою характеризується обсягом і формами здійснюваних інвестицій. На сьогоднішній день прямі іноземні інвестиції в українську економіку є значно нижчими, ніж в інших країнах. Стратегічними напрямками спрямування інвестицій у Херсонській області є галузь рослинництва. У зону високої інвестиційної привабливості, згідно з проведеним аналізом, входять виробництво соняшнику, овочівництво та баштанництво. Низька інвестиційна привабливість серед галузей аграрного спрямування Херсонської області спостерігається у виробництві яєць, м'яса птиці та молочному скотарстві, а найменш привабливими є свинарство та м'ясне скотарство.

Для розширення залучення іноземних інвестицій до аграрного сектора у великих обсягах важливого значення для інвесторів набуває фінансова стабілізація галузі. Вона проявляється через удосконалення аграрної політики з формування інвестиційно-інноваційної спрямованості галузі, інфраструктури інвестиційного ринку, напрямів та інструментів активізації інвестиційних процесів у галузі. При цьому важлива роль в організації фінансово-кредитних відносин та інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств безперечно належить державі.

УДК: 631.1.027:334.73

**МАРКЕТИНГОВА КООПЕРАЦІЯ ЯК ІНТЕГРАЦІЙНА ОСНОВА
ЕФЕКТИВНОЇ СПІВПРАЦІ ТОВАРОВИРОБНИКІВ**

Соловйов І.О. – д.е.н., професор

ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Створення і розвиток підприємств обслуговуючої кооперації сільськогосподарських виробників виступає протидією економічній активності посередницьких структур. Час становлення обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів співпадає з процесами становлення приватної власності в аграрній сфері економіки, з формуванням і функціонуванням аграрного ринку та його інфраструктурою.

Завданням маркетингу стає інтеграція зусиль підприємств – членів кооперативу та їх спрямування на реалізацію загальної мети їхньої діяльності-максимізації чистого доходу і зниження витрат на збут.

Маркетингова кооперація є інтеграційною основою ефективною співпраці товаровиробників, виконання основних координуючих функцій щодо налагодження сталих міжгалузевих виробничо-технологічних зв'язків, надання виробникам різноманітних послуг, забезпечення раціонального використання природного, науково-технологічного та ресурсного потенціалів. Вона надає їм можливість брати участь у великому бізнесі, залучати професійних маркетологів і менеджерів, знижувати рівень ризику, контролювати канали збуту, здійснювати гнучку цінову політику через формування великих партій продукції, застосування сучасного маркетингового інструментарію.

Маркетингові кооперативи набувають дедалі більшого поширення. Їх члени отримують можливість реалізації продукції у більш вигідні строки, отримати більше прибутку за рахунок того, що велику партію товару можна реалізувати на 10-15 % дорожче ніж дрібну.

Маркетингові кооперативи мають стати головною проміжною ланкою. Яка формує додану вартість товаровиробників у збутовому ланцюгу та впливає на формування ціни в регіоні. В перспективі ці формування, що поєднують виробників окремих видів продукції зможуть охопити весь асортимент товарної сільськогосподарської продукції в області. Це дозволить найбільш повно задовольнити інтереси сільгоспвиробників у реалізації продукції, знаходити ніші ринку із врахуванням внутрішньогосподарської і міжгосподарської спеціалізації; знижувати витрати і збільшувати прибутки при здійсненні маркетингових та інших заходів; задовольняти запити оптових і роздрібних торговельних підприємств, пропонуючи широкий і глибокий асортимент продукції; забезпечувати альтернативність і багатоваріантність товаропотоків у пошуку оптимальних схем, що буде сприяти досягненню максимального прибутку партнерами; формувати багатоканальність джерел доходів товаровиробників.

УДК 631.6:626.8+332.155:632.153

ЗНАЧЕННЯ СТРУКТУРНОГО АНАЛІЗУ У ВИКОРИСТАННІ ВОДНИХ РЕСУРСІВ РЕГІОНУ

Таймазова Е.А. – к.е.н., доцент

РВНЗ «Кримський інженерно-педагогічний університет»

Аналіз роботи гідромеліоративних систем є важливим засобом, що дозволяє зрозуміти дію об'єктивних економічних законів в певних умовах господарювання, одним з шляхів раціонального використання цих законів в практичній роботі. Діяльність управління експлуатації зрошувальних систем викликає необхідність проведення економічного аналізу їх виробничої діяльності.

Організація зрошеного землеробства, яка традиційно склалася, така, що управління зрошувальних систем, забезпечуючи подачу води, і умови її використання в сільськогосподарському виробництві, представляють самостійні виробничі підрозділи. Складність проведення техніко-економічного аналізу гідромеліоративних систем пояснюється специфічністю предмета праці на системах зрошувальної води. Крім того, виконанню повною мірою функцій та завдань аналізу перешкоджає відсутність єдиної методики числення та систематизації техніко-економічних показників (ТЕП) виробничої діяльності експлуатаційних водогосподарських організацій. Для з'ясування причин зростання та зниження ефективності виробництва, пошуку шляхів підвищення рентабельності роботи зрошувальних систем виникає необхідність в цілому ряду техніко-економічних показників. Із-за великого числа показників та складності їх впливу на результативність виробництва доцільно звести їх в певну систему.

Виходячи із завдань аналізу експлуатаційної діяльності досліджуваних зрошувальних систем Криму, доцільно прийняти за основу, запропоновану нами систему ТЕП, що дозволяє здійснити комплексний аналіз за трьома основними напрямками: за умовами (факторні), за структурою (структурні) та результатами (результативні) показники водокористування. Усі показники є відносними і тому ображають найважливіші якісні характеристики процесу водокористування.

Аналізуючи ТЕП використання природних ресурсів на досліджуваних зрошувальних системах, слід зазначити: використання водних ресурсів недостатньо ефективно, оскільки характеризується зменшенням водозабезпеченості господарств-водокористувачів, збільшенням непродуктивних втрат води в міжгосподарській ланці зрошувальної мережі, зниженням ККД системи. Значні втрати води на внутрішньогосподарській мережі свідчать про необхідність проведення заходів, сприяючих усуненню несправності на мережі, кращій організації поливів, технічній реконструкції мережі та споруд. Несправність зрошувальної мережі та ін. виключає з меліоративного фонду сотні гектарів зрошеної площі.

УДК: 633.853.483:631.1

ВИРОЩУВАННЯ ГІРЧИЦІ БІЛОЇ В «ЛЮТНЕВІ ВІКНА»**Томашов С.В. - с. н. співробітник
Інститут СГ Криму**

Останніми роками значно зріс попит на насіння гірчиці, але забезпечення цього попиту не завжди відбувається в повній мірі. Пов'язано це, насамперед, зі значними коливаннями урожайності культури під впливом як природних, так і антропогенних факторів.

Відомо, що одержувати відносно високий економічно доцільний рівень врожаю можна лише за рахунок агроприйомів, які забезпечують одержання додаткового врожаю при менших витратах на цей агрозахід. До таких агроприйомів можна віднести строки сівби, які взагалі на потребують додаткових матеріальних витрат.

Протягом 2006-2010 рр. на дослідному полі Кримського інституту АПВ проводились дослідження по удосконаленню технології вирощування гірчиці білої, адаптованої до умов півдня України із вивченням строків сівби та застосування добрив.

Посів проводили в чотири строки: 1) «лютневі вікна»; 2) при температурі ґрунту 4-6°C на глибині 5 см (третья декада березня); 3) через 15 діб від 2 строку (перша декада квітня); 4) через 30 діб від 2 строку (третья декада квітня). Варіанти внесення добрив: 1) без добрив; 2) з осені $N_{60}P_{60}$; 3) з осені $N_{30}P_{60}+N_{30}$ при сівбі. Сорт гірчиці білої – Талісман, норма висіву – 2,0 млн. схожих насінин на 1 га. Ширина міжряддя – 15 см, глибина загорання – 3-5см.

Нашими дослідженнями встановлено значні коливання врожайності гірчиці білої залежно від строків сівби та мінерального удобрення. Гірчиця біла – холодостійка культура, тому найвищу врожайність по всіх фонах удобрення було одержано по першому строку сівби (в «лютневі вікна») – в середньому 1,77 т/га.

Залежно від фонів удобрення при посіві в перший строк найвища врожайність сформована на фоні внесення повної норми добрив ($N_{60}P_{60}$) з осені – 2,03 т/га, що на 0,49 більше в порівнянні із варіантом без добрив.

Оцінка економічної ефективності запропонованих елементів технології вирощування гірчиці, а саме: посів в «лютневі вікна», на фоні внесення добрив дозою $N_{60}P_{60}$ показала, що при врожайності 2,03 т/га, встановлено високу собівартість виробництва насіння гірчиці з 1 га – 2343,93 грн, що виправдовується валовою виручкою з цього гектара – 5490,00 грн. Таким чином, прибуток з 1га склав 3,146 тисяч гривень або 1,719 тисяч гривень на 1 тону гірчиці. При цьому рентабельність вирощування гірчиці становить 134,2%.

УДК: 631.11:338.43

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА АНТИКРИЗОВІ МЕХАНІЗМИ
РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Торська С.М. к. с.-г. н., доцент,

Буженко Ю. – студентка

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Створення умов для успішного розвитку агробізнесу в Україні пов'язане з формуванням ринкового середовища на основі проведення роздержавлення і приватизації власності сільськогосподарських та переробних підприємств, здійснення земельної реформи, створення виробничої і ринкової інфраструктури АПК, системи підготовки та перепідготовки кадрів з урахуванням зарубіжного досвіду ринкової економіки.

Мета господарювання в агробізнесі досягається в результаті ретельного аналізу інформації про тенденції виробництва продовольства в сучасному світі, зміни у попиті на певні продукти харчування, прогнози зростання виробництва продовольства і попиту на нього.

Як відомо, ефективність функціонування ринкової системи підвищується за умови регулювання її розвитку з боку держави. Законодавче регулювання агробізнесу відбувається з урахуванням особливостей цієї сфери господарчої діяльності.

У центрі господарювання в агробізнесі перебуває сільськогосподарське виробництво, яке може вестись у різних організаційних формах. Законодавство певним чином регламентує порядок утворення і функціонування таких формувань.

Підвищенню обґрунтованості рішень щодо вибору стратегії антикризового розвитку сприяє врахування часового фактора, який характеризується життєвим циклом розвитку підприємства, що складається із п'яти етапів: народження, розвиток, зрілість, старість і відродження, на кожному із них організація може по різному забезпечити розвиток і поведінку системи. Кожна стадія життєвого циклу організаційної системи має свої параметри поведінки, які слід враховувати, здійснюючи антикризове управління. Кожен суб'єкт господарювання як соціально-економічна система має власний цикл розвитку. Кожному етапу цього циклу відповідають особливості стану підприємства, які характеризують і тип організації.

Перший етап характеризується зародженням підприємства на базі існуючого чи нового. Це етап прихованого розвитку майбутньої цілісності.

Другий етап – потребує перебудови структури, диференціації функцій управління, підвищення ефективності діяльності.

Третій етап – підприємство досягає зрілого стану із стійким положенням і конкурентоспроможністю.

Кожне сільськогосподарське підприємство визначає стратегію антикризового розвитку з урахуванням життєвого циклу соціально-економічної системи.

УДК: 635.21: 631.5 (477.7)
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ КАРТОПЛІ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ
Ушкаренко В.О. – академік НААНУ,
Дрібнич К.О. – аспірант
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

Сприятливі природно-кліматичні умови України дозволяють вирощувати картоплю практично на всій її території. Виробництво картоплі в нашій країні стабільно протягом кількох останніх років і коливається в межах 18-20 мільйонів тонн. В 2011 році Україна отримала рекордний врожай картоплі, що збільшило кількість товару на ринку і призвело до зниження ціни на продукцію. В основних регіонах виробництва картоплі трейдери купували продукцію вирощену в господарствах населення від 0,70 до 0,90 грн./кг. Оптові реалізаційні ціни, в результаті надлишку пропозицій, впали в західних регіонах країни до 1,2-1,4 грн./кг. Собівартість промислового вирощування пізніх сортів картоплі становила 1,5-2,0 грн./кг, і як наслідок, продаж на початку сезону обернувся збитками для виробника. Відтак, спостерігається зменшення площ під картоплею у 2012 році.

Попри негаразди ринок картоплі зростає, збільшується врожай і частка професійних господарств. Також відзначається тенденція зростання конкуренції та зростання обсягів імпорту насінневої картоплі з Голландії та Німеччини.

Фермерське господарство «Аделаїда» Голопристанського району Херсонської області характеризується вирощуванням картоплі столового та насінневого призначення.

Економічні показники вирощування картоплі в ФГ «Аделаїда»

Показники	Середнє за 10 років	2010 рік	2011 рік
Збиральна площа, га	113	271	356
Урожайність, ц/га	234,3	245,9	174,7
Валовий збір, т	2643	6675	6217
Реалізація, т	2459	5865	5869
Ціна 1 т, грн.	1443	2199	2248
Собівартість всього, тис.грн.	2691	11558	13668
Прибуток (збиток) всього, тис. грн.	858	1343	-476
Рівень рентабельності (збитковості), %	31,9	11,6	-3,5

Аналізуючи дані таблиці, можна зробити висновок, що причиною збитків у 2011 році є різке збільшення збиральної площі картоплі при недостатній готовності технічної бази господарства до таких навантажень. Як наслідок, зменшився врожай, а собівартість продукції зросла, а також зростання витрат виробництва внаслідок значного непропорційного росту цін на засоби і предмети праці (машини і обладнання, паливо, добрива, засоби захисту рослин, насіння та ін.), зменшення обсягів сільськогосподарського виробництва.

УДК: 635.654: (477.72)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ НУТУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

Ушкаренко В.О. – академік НААНУ,

*Лавренко С.О. – к.с.-г.н., доцент, Лавренко Н.М. – аспірант
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"*

Одним із найважливіших завдань аграрної політики України є розвиток і стабілізація сільськогосподарського виробництва та задоволення потреб населення у повноцінних як за смаковими якостями, так і поживністю продуктах харчування.

На даний час, займаючись вирощуванням зернових та технічних культур сільськогосподарські товаровиробники стикаються з проблемою перенасичення сівозмін цими культурами. Особливо гостро ця проблема стоїть в умовах посушливого клімату, де вибір культур через ліміт ґрунтової та повітряної вологи дуже невеликий. В результаті чого в господарствах порушується чергування культур в сівозміні і зернові часто сіються по стерньових попередниках, а олійні – по технічним і, як наслідок, значно збільшується кількість хвороб, шкідників, бур'янів. Але найближчим часом все зростаючі ціни на енергоносії та зменшення закупівельної ціни на фоні зменшення врожаю і якості продукції ставлять під сумнів економічну доцільність цих заходів. Економіка примушує відшукувати культури, які змогли порушити замкнуте коло чергування зернових або технічних культур в сівозміні і відмовитися від такого рішення проблеми. Однією з культур, яка здатна в найбільшій мірі використовувати наявний кліматичний потенціал зони та формувати в посушливих умовах високий врожай і бути найкращим попередником для багатьох культур є нут.

Нут виділяється серед зернобобових культур найбільшою стійкістю до посухи, спеки, суховіїв. Він характеризується найвищою поживною цінністю серед зернобобових культур, великою кількістю вітамінів і інших на цінних речовин. Це обумовлює високий попит на зерно нуту, яке використовується як для продовольчих, так і кормових цілей.

Цінність насіння нуту в енергетичних властивостях: 1 кг містить 334 ккал, 28-32% білка, до 7% жиру, 43-56% вуглеводів і 6-9% клітковини. У той же час включення нуту в сівозміну дозволяє збільшити до 50 кг/га вміст біологічного азоту в ґрунті.

Попит на цю культуру щороку зростає, тому за рахунок впровадження нуту у виробництво можна поліпшити економічне становище виробника. В середньому по господарствам України, які займаються вирощуванням нуту, витрати на його виробництво складають близько 240-270 \$/га. Високі витрати на виробництво окуповуються чистим прибутком, який складає в межах 510-850 \$/га залежно від рівня врожаю та калібру насіння.

УДК: 631.5:633.88:631.67(477.75)

**АГРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА ЛІКАРСЬКОЇ
СИРОВИНИ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ ПІВДНЯ УКРАЇНИ****Федорчук М.І. – доктор с.-г. н., професор
ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"**

Останнім часом в економічних дослідженнях відображаються проблеми стійкості аграрного сектору, особливо, як на віддалену перспективу щодо забезпечення процвітання майбутніх поколінь у прогнозованих екологічних умовах. Слід підкреслити, що дослідники-економісти усвідомлюють фізичні й екологічні обставини взаємодії економіки і навколишнього середовища як перешкоди, які неминуче будуть подолані шляхом відкриттям нових економічних ресурсів або технологій. Це дасть можливість перетворення неекономічних об'єктів на користь економіки. Разом з цим, вирощування лікарських рослин забезпечує високі економічні показники, що обумовлено високою вартістю ліків та порівняно низькими технологічними витратами на вирощування та переробку сировини.

В теперішній час в українських аптеках представлений широкий вибір високовартісних закордонних препаратів, проте аналогічні лікарські засоби є у вітчизняних виробників, причому вони набагато дешевші порівняно із зарубіжними аналогами. Враховуючи той факт, що більше половини лікарських препаратів виготовляється з лікарських трав, можна дійти висновку, що одна з причин відсутності вітчизняних препаратів на ринку - недостатня кількість лікарської рослинної сировини для їх виготовлення. У 80-ті роки минулого століття в Україні вирощували і заготовляли до 12 тис. т лікарської сировини на рік, яку постачали в систему „Союзлекрастпрома” підприємства з вирощування, заготівлі й переробки лікарської сировини.

В теперішній час лікарські рослини вирощують господарства державного консорціуму „Укрфітотерапія”, а також фермери в своїх особистих фермерських господарствах, а також мешканці сіл на присадибних земельних ділянках.

Потреба в лікарській рослинній сировині значно перевищує пропозицію, тому збут її гарантований. Наприклад, у Кам'янець-Подільському районі Хмельницької області вирощуванням лікарських рослин переважно займаються жителі сіл Староушицької зони. Тут майже в кожній родині на присадибних земельних ділянках вирощується шавлія, ехінацея пурпурова, валеріана лікарська, ромашка лікарська, нагідки лікарські та інші види рослин. Для багатьох родин в сільській місцевості в сучасних економічних умовах (заборгованість по зарплаті, відсутність робочих місць, необхідність допомоги дітям, які навчаються в містах тощо) вирощування лікарських рослин є основним джерелом прибутку.

УДК: 635.4:582.794.1

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ ФЕНХЕЛЮ ЗВИЧАЙНОГО

**Федорчук М.І. – доктор с.-г. наук, професор,
Макуха О.В. – аспірант**

ДВНЗ “Херсонський державний аграрний університет”

Фенхель звичайний – культура широкого спектру використання та високого потенціалу прибутковості; цінна пряна, ефіроолійна та лікарська рослина. Для різних галузей промисловості (харчової, фармацевтичної, парфумерно-косметичної) фенхель є джерелом сировини природного походження, абсолютно безпечної для життя та здоров'я людини.

Фенхель звичайний належить до високорентабельних культур завдяки досить простій технології вирощування, відносно низьким у порівнянні з вартістю виробленої продукції виробничим витратам. Величина прибутку, одержаного з гектару посівів фенхелю звичайного, на порядок вища, ніж при вирощуванні традиційних польових культур, що дозволяє більш ефективно використовувати виробничі площі, суттєво підвищити віддачу вкладених грошових та матеріальних ресурсів.

Проведені розрахунки підтверджують високу економічну ефективність вирощування фенхелю звичайного за безгербіцидною технологією в богарних умовах південного Степу України. Виробничі витрати на виконання всіх технологічних операцій становлять 5900 грн./га. У структурі витрат найбільша питома вага припадає на придбання добрив, насіння, паливно-мастильних матеріалів – 44 % та оплату праці – 26 %. Виробничі витрати повністю компенсуються виручкою від реалізації продукції, розмір якої залежить від ринкової ціни і обсягу партії.

Головними складовими і одночасно резервами підвищення економічної ефективності виробництва насіння фенхелю є, по-перше, регулювання продуктивності посівів шляхом оптимізації окремих елементів технології вирощування, по-друге, розробка сучасної маркетингової стратегії реалізації продукції.

Сьогодні ринок фенхелю в Україні знаходиться на етапі швидкого становлення. Стабільно високий попит на фенхель зумовлений стрімким розвитком вітчизняної промисловості: налагодженням виробництва лікарських препаратів, косметичних засобів, приправ та спецій. Використання насіння фенхелю в якості сировини для різних галузей промисловості дозволяє охопити одночасно декілька сегментів ринку, звести до мінімуму можливі ризики і успішно позиціонувати продукт на внутрішньому ринку. Крім того, існує можливість залучення додаткових каналів збуту за рахунок експорту продукції до країн Європи та Азії.

Таким чином, вирощування фенхелю звичайного є одним з перспективних, економічно обґрунтованих напрямів розвитку сучасного аграрного бізнесу, важливою умовою стабільного забезпечення сировиною переробної промисловості країни.

УДК: 633.88:631.67

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ПЛОЩ ПОСІВУ ЕКОНОМІЧНО ЦІННОЇ
ОЛІЙНОЇ КУЛЬТУРИ САФЛОРУ КРАСИЛЬНОГО****Філіпов Є.Г. – аспірант****ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"**

Сафлор відноситься до найдавніших олійних культур. Насіння цієї рослини містить велику кількість лінолевої кислоти, яка одержала назву вітаміну F. Особливість цієї кислоти полягає в тому, що вона не синтезується в організмі теплокровних організмів, а може поступати тільки з їжею. Ця речовина забезпечує стійкість і еластичність кровонесим судинам, регулює важливі процеси життєдіяльності організму людини.

Олію, яку одержують з очищеного насіння сафлору красивого, за найважливішими показниками не поступається соняшниковій та може з успіхом використовуватись в їжу. Олія з неочищеного насіння володіє гірким смаком. Вона застосовується для приготування світлої, нежовтлючої оліфи, в миловарінні й виробництві лінолеуму.

За ботанічною характеристикою сафлор красивий відносять до трав'янистих рослин заввишки 60-80 см, з прямостоячим гіллястим стеблом. Листя сидяче, довгасто-яйцевидне, жорстке з різко виступаючою знизу мережею жилок. Квітки трубчасті, яскраво-оранжеві, з п'ятизубчатим віночком, зібрані в крупні кулясті кошики. Тичинок 5, з пильовиками, спаяними в трубочку. Плід - сім'янка, біла, тверда, блискуча. Квітне в липні - серпні. Ця рослина іноді зустрічається як бур'ян в південних районах європейської частини Росії і в Середній Азії. Культивується як олійна або декоративна рослина. При збиранні заготовлюють краєві квітки кошика в липні - серпні; насіння - у вересні. Квітки містять жовту й червону фарбувальну речовину кармамін. Насіння містить жирну олію (25-36%). Квітки володіють послаблюючою і жовчогінною дією.

Сафлор запилюється перехресно за допомогою комах, особливо бджіл. В першу чергу зацвітають центральні кошики, а потім бічні. Цвітіння кошиків продовжується близько місяця, вегетаційний період коливається від 90 до 150 днів і залежить від сорту й умов вирівання.

Строки сівби передбачається одночасно з якими колосовими культурами. Запізнення зі строками сівби на п'ять днів знижує врожайність до 25%, а на 12 днів майже на 50%. В кращі строки сівби врожайність насіння складає понад 10 ц/га. За даними дослідів, сафлор необхідно сіяти в ранні строки - в перші 4-5 днів весняних польових робіт. Оптимальна глибина заробки насіння сафлору 5-6 см. Проте існує необхідність у проведенні польових і лабораторних досліджень з розробки технології вирощування сафлору, яка б враховувала як сортові особливості цієї культури, так і вплив погодних і агротехнічних заходів.

УДК: 633.52:631.67

**ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ
РОЗТОРОПШІ ПЛЯМИСТОЇ В УМОВАХ ЗРОШЕННЯ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ**

Філіпова І.М. – аспірант

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Лікувальні властивості рослин залежить від наявності в них різноманітних за хімічною структурою і терапевтичною дією речовин. Найважливішими з них є білки й амінокислоти, нуклеїнові кислоти, алкалоїди, крохмаль, клітковина, слизи, глікозиди, сапоніни, жири і жирні олії, ефірні олії, віск, гіркоти, феноли, флавоноїди, дубильні речовини, смоли, вітаміни, тощо. Вміст цих речовин дає можливість лікарським рослинам виконувати різноманітні життєві функції людини: задоволення потреб у поживних речовинах, пригнічення хвороботворної мікрофлори, мобілізація захисних сил людського організму. Науковими дослідженнями доведено, що нині використовуються не всі можливості лікарських рослин. За інформацією, яка наведена в спеціальній літературі, з 2000 видів рослин флори України поглиблено вивчалися на предмет їх використання в науковій медицині біля 500 видів, а використовується лише 230 видів. Ця обставина примушує розширювати наукові дослідження по лікарських рослинах, вивчати детальніше властивості вже відомих видів, їх реакцію на різні елементи технологій вирощування.

Щорічно в Україну імпортується значна кількість різних видів ефірної олії із зарубіжних країн, на що затрачуються великі валютні кошти. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови Південного Степу та АР Крим, схожі з основними світовими районами природного зростання ефіроносів і лікарських рослин, дозволяє вирощувати великий набір цих культур, що дає можливість з успіхом замінити імпортні парфумерно-косметичні вироби, прянощі, лікарські препарати вітчизняними, що дозволить значною мірою розширити їх асортимент та знизити вартість. Широке введення в культуру цих видів рослин дозволить покращити екологічний стан сільськогосподарських угідь регіону.

Таким чином, враховуючи вищенаведене існує необхідність з розширення площ під лікарськими рослинами, в тому числі, розторопшею плямистою для підвищення конкурентоспроможності та підвищення економічних показників виробництва лікарських культур. Особливо актуальними є дослідження з оптимізації основних елементів технології вирощування розторопші на зрошуваних землях півдня України, зокрема, системи обробітку ґрунту, ширини міжрядь, строків сівби та фону мінерального живлення.

УДК: 005;330.33;639.3(073)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ У РИБНИЦТВІ

Хорунжий І.В. – к. с.-г. н. доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Рибне господарство залишається четвертою після землеробства, тваринництва і лісного господарства галуззю аграрного сектору.

Це – галузь економіки, завданнями якої є вивчення, відтворення, вирощування, використання водних біоресурсів, їх вилучення (добування, вилов, збирання), реалізація та переробка з метою одержання харчової, технічної, кормової, медичної та іншої продукції, а також для забезпечення продовольчої безпеки та кон'юнктури ринку рибної продукції.

Завдяки прийняттю ряду Законодавчих актів, приватизації та організаційно-економічним заходам, в державі створені умови для розвитку підприємництва рибного господарства.

Рибництво – бізнес з високими капіталовкладеннями, високою мірою ризиків і недосконалою нормативно-правовою базою. Оптимальна площа водоймища для вирощування товарної риби — 20–120 га. Інвестиції у розмірі 8–12 тис. грн. на 1 га водоймища дозволять працювати з рентабельністю 18–22%.

Особливості рибогосподарського виробництва з боку підприємництва полягають в тому, що виробництво має справу із біологічними процесами і повинне враховувати закони живої природи. Водойми, в переважній більшості, відкриті, доступні для проникнення небажаних представників рослинного і тваринного світу, а також не завжди є можливість забезпечити достатню охорону риби від розкрадання. Відкриті водойми і відповідний вплив погодних, кліматичних умов роблять рибогосподарське виробництво сезонним. Процес росту риби здійснюється у воді і тому ускладнений контроль за ходом виробництва.

Особливістю рибного господарства є і те, що для вирощування товарної риби від ікринки потрібно майже 20 місяців. Тому господарство, здійснюючи витрати на вирощування, продукцію отримує в кінці цього періоду і тільки після того може покрити свої витрати виручкою від продажу.

Головна проблема підприємця, що бажає зайнятися рибництвом, — пошук інвестора, який погодиться чекати окупності вкладень 4–5 років. Вкладають в рибний бізнес в основному компанії, що мають в своєму розпорядженні вільні засоби або що диверсифікують свою діяльність.

Всі ці особливості, безумовно знаходять своє відображення в умовах і показниках аналізу, оцінки окремих етапів виробництва та ефективності розвитку підприємництва у галузі в цілому.

УДК: 331.5(477.72)

НАПРЯМИ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ РЕГІОНУ

Шепель І.В. – к.е.н., доцент

ДВНЗ "Херсонський державний аграрний університет"

Основні напрямки і пріоритети регулювання зайнятості – це система заходів держави щодо забезпечення продуктивної зайнятості відповідно до якісної характеристики трудового потенціалу. Заходи щодо забезпечення продуктивної зайнятості в Південному регіоні, насамперед, потрібно спрямовувати на розвиток системи працевлаштування і програм соціального захисту (формування необхідних організаційних і соціальних умов для забезпечення гарантій зайнятості, соціального і правового захисту тимчасово незайнятих осіб). На Півдні необхідно стимулювати впровадження гнучких форм зайнятості, що забезпечило б працездатному населенню режим праці з урахуванням потреб працівників; створювати умови для широкого розвитку малого та середнього бізнесу, самозайнятості; реформування системи захисту безробітних через впровадження системи загального соціального страхування на випадок безробіття.

Для забезпечення продуктивної зайнятості населення областей Півдня і подолання економічної кризи потрібно провести комплексні заходи: інституційно-структурні, промислово-інвестиційні, науково-інвестиційні, кредитні, бюджетно-податкові, соціальні.

А також, на наш погляд, необхідно створити таке макроекономічне середовище, яке б сприяло відновленню роботи підприємств і економічному розвитку регіону, а саме:

- розробити стратегію захисту власного ринку і власного виробника;
- проводити подальше реформування відносин власності, роздержавлення і приватизацію;
- встановити паритетні ціни між сільськогосподарськими та промисловими товарами;
- проводити інноваційні та інвестиційні заходи в областях Півдня на основі власних сил та заощаджень, (а не тільки іноземних інвесторів); сприяти розвитку малих фірм та самозайнятості.

Доцільно встановити черговість фінансування галузей регіону – спочатку сільського господарства, харчової та легкої промисловості. Емісійні банківські кредити повинні видаватись на придбання товарів українського виробництва. Активна інвестиційна політика у державі та її регіонах щодо відновлення грошових коштів приведе до піднесення виробництва, збільшення зайнятості населення і підвищення рівня його життя, відновиться внутрішній інвестиційний капітал, стануть можливі справжні ринкові реформи.

УДК 330.341.1:338.431.6

**НАПРЯМКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО
ВИРОБНИЦТВА***Шепель Т.С. – асистент**ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»*

Актуальність дослідження інноваційної діяльності аграрних підприємств зумовлена посиленням конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграцією України в міжнародний економічний простір, що зумовлює необхідність формування інвестиційної моделі розвитку сільського господарства.

Специфіку інновацій в аграрному секторі зумовлено особливостями самого сільського господарства, де основним фактором виробництва виступає земля, в процесі виробництва існує чітка взаємодія із живими організмами (рослинами, тваринами, мікроорганізмами), виробництво має сезонний характер та високий рівень ризику. З упровадженням інновацій у галузь, види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей. Інноваційну діяльність у сільському господарстві розглядають на чотирьох етапах: розробка інновацій, їх апробація та перевірка, відтворення інновацій, а також упровадження їх у виробництво.

Для підвищення інноваційної активності аграрних підприємств, необхідним є: створення умов для зростання ринкового попиту на інновації в аграрному виробництві, сприяння розвитку конкурентного середовища, заохочення капіталовкладення в інновації, надання пріоритетної підтримки розвитку аграрної науки й освіти, забезпечення захисту інтелектуальної власності та підвищення якості робочої сили.

Отже, на сучасному етапі розвитку аграрного виробництва важливими напрямками розвитку аграрних інновацій є такі:

- 1) застосування біотехнології для створення сільськогосподарської продукції із заданими властивостями;
- 2) ландшафтне та високоточне землеробство;
- 3) нові ґрунтозахисні технології землеробства на основі мінімального або нульового обробітку землі;
- 4) впровадження нових сортів і гібридів;
- 5) енерго- та ресурсозберігаючі технології.

У сучасних умовах інноваційний розвиток підприємств агропромислового виробництва можливий тільки на основі відповідної моделі, яка має враховувати регіональні особливості аграрного виробництва і можливості інноваційного розвитку. Становлення інноваційної моделі розвитку аграрного виробництва є системною проблемою. З метою активізації процесу впровадження інновацій у виробництво слід сприяти залученню венчурного капіталу.

Віддруковано ВЦ "Колос"
Херсонського державного аграрного університету
73000, м. Херсон, вул. Р.Люксембург, 23
тел. 41-44-32.